

T h r i l l e r

De Zwarte Duivel

Jacob Vis

ELLESSY
CRIME

Jacob Vis

DE ZWARTE DUIVEL

[Uitgeverij De Rode Kamer | Haarlem](#)

Introductie

In 1913 raken de houtskoolbranders Gerrit en Benjamin Jonker en hun jongste zus Geertje ongewild betrokken bij de gebeurtenissen in het Ronde Huis op de hei bij Nunspeet, eigendom van landheer Frank van Vliet, alias De Zwarte Duivel, die buitensporige orgieën regelt voor hoge, adellijke gasten.

Honderd jaar later vinden wandelaars bij de resten van het Ronde Huis het onthoofde lijk van een jonge vrouw. Het moordonderzoek brengt commissaris Ben van Arkel en inspecteur Jan Huisman in de gesloten kringen van de Oekraïense maffia waar de geschiedenis van het Ronde Huis een even onverwacht als gruwelijk vervolg krijgt.

De pers over Jacob Vis:

“Als een 21-eeuwse historicus iets wil weten over het Nederlandse straatrumoer in de jaren negentig, dan moet hij niet het werk van Mulisch, maar dat van Jacob Vis erop naslaan”. (Wilfried Takken in NRC Handelsblad)

“De stijl van Vis is verraderlijk subtiel en de opbouw geraffineerd. In zijn boeken gelden eerder literaire wetten dan die van de thriller en dat zal de fijnzinnige lezer bekoren.” (Dick Laning in de GPD-dagbladen)

“Voor meesterverteller Vis kent de menselijke geest geen geheimen meer” (Els Roes in de Telegraaf)

“Hard, geestig, maatschappijkritisch, liefdevol en soms angstig dichtbij”
(Juryrapport Gouden Strop)

“Schitterend en met veel inleving geschreven...en spannend!” (Rinus Ferdinandusse in Vrij Nederland)

“He just comes out to his backyard, plays with his dogs and his motorcycles, and goes back into the house. He’s just somebody you see and you look away, because he ain’t doing nothing but average stuff. There’s nothing exciting about him.”

Charles Ramsey over zijn buurman Ariel Castro die drie jonge vrouwen tien jaar thuis in gijzeling hield.

“L’histoire se répète.”

Toegeschreven aan Niccoló Machiavelli.

“History is bunk.”

Henri Ford.

1 Nunspeet 1913

Het Ronde Huis stond in het buitengebied van Nunspeet, twee mijl ten oosten van het dorp: een reusachtige rozerode steenpuist oprijzend uit de heidevelden. Hoewel mensen die zichzelf een goede smaak toedichtten het een monsterlijk bouwwerk vonden en er in het dorp even wilde als ongecontroleerde geruchten rondgingen over de liederlijke taferelen die zich erin zouden afspelen, was het Ronde Huis het enige gebouw van allure in de wijde omtrek. Het was gigantisch. Drie verdiepingen hoog, gebouwd in een volmaakte cirkel met een zuilengalerij rondom de hele benedenverdieping die veel weg had van de galerij van een plantershuis op Sumatra's Oostkust, het gebied waar de eigenaar, Frank van Vliet, zijn fortuin had vergaard. Frank had een deel van zijn kapitaal geïnvesteerd in de bouw van het huis en in de ontginning van tweeduizend hectare heide en zandverstuiving eromheen. Verstandige mensen verklaarden hem voor gek om in die negorij en op die schrale zandgrond een bosbouwonderneming te beginnen, maar Frank had, bij alles wat je verder van hem kon zeggen, de vooruitziende blik en de neus voor kansen van de ware zakenman. Hij had de grond voor slechts acht gulden per hectare van de Staat gekocht onder het beding dat hij de woeste grond een nuttige bestemming zou geven. Hij had ook tweehonderdtachtig bunder naaldbos gekocht en gezien dat de boomgroei goed genoeg was om binnen een generatie een behoorlijke opbrengst te geven. Al tijdens de bouw van het huis in 1905 begon hij met de bosaanleg in een tempo van tweehonderd hectare per jaar. Nu, acht jaar later, kwamen de eerste mijnhoutplantages al in sluiting. Weer acht jaar later zou de eerste houtoogst plaatsvinden. Als de ontwikkeling doorging zoals in de eerste jaren na de ontginning, dan zou hij nog bij leven de vruchten van zijn eigen volwassen grovedennenbos plukken en zich kunnen verkneukelen over de nederlaag van zijn criticasters. Dat waren er velen, maar omdat hij ook machtige vrienden had durfde niemand die kritiek hardop in gezelschap uit te spreken. De boeren die in de winter meewerkten aan de heideontginning en het planten van de jonge dennetjes, waren veel te blij met hun winterklus om de landeigenaar te verontrusten met lastige vragen. Dus bleven de praatjes beperkt tot de plekken die daar bij uitstek geschikt voor waren: de kroeg, de kerk en de bedstee. Frank ging zelden naar de kroeg, nooit naar de kerk en hij bedreef de liefde in een hemelbed of in de open lucht. Hoe hij dan toch precies wist wie er over hem gekletst hadden, was een raadsel dat de ergste roddelaars op pijnlijk duidelijke wijze gewaar werden: ze kwamen nooit meer aan de bak. Frank moest een geheimzinnig legertje informanten hebben dat hem precies op de hoogte

hield van al hetgeen men zo verdomd graag voor hem verborgen hield. De kern van zijn personeel bestond uit opzichters die hij uit Indië had meegenomen: kerels die net als hun baas zwijgzaam, spijkerhard en meedogenloos waren. De dorpelingen die voor meneer Van Vliet werkten hadden geleerd dat er maar één manier was om hun baan te houden: mondje dicht, wat je ook hoort of ziet.

En zwijgzaam, dat waren de Veluwse boeren. Zwijgzaam, schijnbaar slaafs en behept met de overtuiging dat je nooit het achterste van je tong moest laten zien. Als Frank in het voorjaar zijn dagelijkse inspectierit te paard naar de ontginning maakte en de boeren met de pet in de hand langs het bospad stonden om hun heer en meester te begroeten, leek het of hij ze stevig in de hand had. Maar schijn bedriegt en al in het eerste jaar van de bosaanleg had Frank ontdekt dat zijn boerenarbeiders dezelfde geniepige trucs toepasten om met minder inspanning meer werk te maken als zijn Chinese en Javaanse koelies destijds in de tabak. Als die betrapt werden omdat ze stenen in de onderkant van de tabaksmanden legden of stukblad tussen een baal heelblad schoven, kregen ze er ongenadig van langs. In Deli was het afranselen van koelies staande praktijk op de Nederlandse ondernemingen. Helaas mocht je in het moederland de arbeiders niet slaan. Hier moest je dus andere methoden toepassen om de wind eronder te houden. Kortten op het loon en werk voor eigen rekening over laten doen, waren de meest gebruikte strafmaatregelen. En als de overtreder in herhaling viel, kreeg hij zonder pardon zijn congé.

Niet iedere boer verhuurde zich in het winterhalfjaar als bosarbeider aan het Ronde Huis. De gebroeders Gerrit en Benjamin Jonker verkozen een onzeker maar zelfstandig bestaan als houtskoolbranders boven de verkapte slavernij in de heideontginning. Zij behoorden tot de weinige autochtonen die de landheer als een normaal mens tegemoet traden. Net als hun jongste zus Geertje die als dienstmeisje in het Ronde Huis werkte en daar met verfrissende vrijmoedigheid haar werk deed. Frank kon die ongedwongenheid van de Jonkers wel waarderen en als hij langskwam op zijn dagelijkse rit naar de bosaanleg, bleef hij soms staan om een praatje te maken.

Sinds ze op de brede brandgang tussen het oude bos en de jonge aanplant hun meilers bouwden, zagen de gebroeders Jonker meneer Van Vliet iedere dag. In het begin was hij alleen en reed hij op een slanke, donkerbruine volbloedmerrie die zo ongedurig was dat ze haar ruiters nauwelijks de tijd gunde om te blijven staan, zodat meneer Van Vliet op die dagen na een korte groet weer verdween. Benjamin keek hem dan na tot zijn tien jaar oudere broer Gerrit hem tot de orde riep. ‘Bennie, schiet op. Deze moet vandaag nog dicht.’

‘Ja, ja, ik kom al’, mompelde Benjamin en hij ging met nauw verhulde tegenzin

weer aan het werk. Het praatje met de boseigenaar was vaak het enige dat de stilte van de dag doorbrak. Gerrit was geen prater en er konden dagen voorbijgaan waarin ze nauwelijks meer dan een paar woorden tegen elkaar zeiden. Zelfs tijdens de schaft, als ze bij een koffievuurtje hun boterhammen opaten, zeiden ze zelden meer dan het hoogstnoodzakelijke. Soms kon Benjamin zijn broer verleiden over diens passies te praten: paarden en vrouwen, twee onderwerpen waarover hij met smaak kon vertellen. Hij had vier jaar bij de cavalerie gediend en het scheelde weinig of hij had het tot marechaussee geschopt, maar de dood van hun vader had hem, als oudste zoon, terug naar het ouderlijk huis gedwongen om de kost voor zijn acht jongere broers en zusjes te verdienen. Die waren inmiddels uitgezwermd en hadden zelf een bestaan opgebouwd. Alleen Benjamin was thuis gebleven, net als hun moeder die voor het boerderijtje, de kippen en de moestuin zorgde. Hun werkkapitaal was Marie, het paard dat Gerrit na de dood van hun vader van diens baas had afgetrosgeld. De merrie was half zo oud als Gerrit – wat voor een koudbloed een respectabele leeftijd is – en nog steeds in staat om het zware boswerk te verrichten. Ze hadden haar als zoenoffer gekregen van de boer waar hun vader zich als knecht letterlijk had doodgewerkt. Op 28 april 1906 was hij, zesenzeventig jaar oud, in het bijzijn van zijn vrouw en jongste zoon, die moesten helpen om onkruid te wieden op een bietenveld, onwel geworden en vrijwel onmiddellijk gestorven. Het beeld van zijn moeder die schreeuwend van woede en onmacht naast zijn stervende vader neerknielde was in Benjamins geheugen gegrift. Ook nu, zeven jaar later, kon hij zich dat beeld haarscherp voor de geest halen. Gerrit had als oudste zoon de begrafenis geleid. De volgende dag ging hij in zijn huzarenuniform naar de baas van zijn vader om verhaal te halen. Wat de twee mannen bespraken bleef van weerskanten geheim, maar Gerrit kwam terug met een trofee: een zeven jaar oude koudbloedmerrie die hun vader nog had beleerd, met tuig en kar. Ze noemden het dier Marie, naar hun moeder die na de begrafenis met een verbeterd gelaat had rondgelopen en met een triomfantelijk lachje het resultaat van de onderhandelingen had begroet. Daags daarna had Gerrit, alweer in uniform, het sprokkelrecht van de bossen van meneer Van Vliet verworven. Hij zat aan het einde van zijn diensttijd en in plaats van bij te tekenen als marechaussee, nam hij ontslag bij het leger en begon de houtskoolbranderij met zijn jongste broertje als duvelstoeljager. Marie verrichtte onschatbare diensten. Als de gebroeders hun meilers bouwden had ze een poosje rust en stond ze voor de kar te wachten tot ze weer een vracht hout of veenbesplaggen moest halen. Ook dat was niet al te zwaar, maar het uitslepen van de houtresten en vooral het stobben rooien vergde het uiterste van haar krachten. Benjamin hield van de merrie en de affectie was wederzijds.

Gerrit, ervaren paardenman, had hem de kunst van het uitslepen geleerd en inmiddels was de leerling beter dan de meester. Meneer Van Vliet was zelfs een keer met prins Frederik speciaal naar hem komen kijken toen ze aan het stobbenrooien waren: voor man en paard onmenselijk zware arbeid. De prins was van de landauer gestapt om Marie over haar neus te aaien en een paar klontjes te geven. Hij had vriendelijk met Benjamin gepraat, die hem blozend te woord had gestaan terwijl het zweet in straaltjes van zijn voorhoofd liep. Hij rook zijn eigen zweetlucht en die van Marie, maar het leek de prins niet te deren en na een hoffelijke groet had hij zijn hoed gelicht en was weer in de landauer gestapt. Benjamin staaarde hem na. De prins had met hem gepraat alsof hij een gewoon mens was en niet torenhoog boven hem stond! Gerrit, die van een afstandje had toegekeken, ging weer aan het werk, terwijl zijn jongere broer roerloos naar de landauer staaarde tot die om de bocht van de brandgang verdween.

‘Asjemenou’, zei Benjamin zachtjes. Hij keek schuw naar zijn broer. ‘Ja, ja, we gaan al’, mompelde hij toen Gerrit een korte hoofdbeweging maakte. Hij pakte de leidsels op en zette het paard aan het werk. Het bezoekje van de prins was een half jaar geleden, net voor de winter van 1912, die zo streng was dat ze gedwongen waren de vastgevroren stobben te laten zitten en alle aandacht aan de meilers moesten geven. De vraag naar houtskool was zo groot dat ze in een paar maanden door hun hele voorraad heen waren en zich kapot moesten werken om nieuwe meilers te zetten van het hout dat her en der nog in het oude bos was blijven liggen. Houtskool maak je van afvalhout dat nergens anders voor geschikt is, hooguit voor de houtkachel. Dat gaf nogal eens aanleiding tot felle ruzies met de burenen die hout kwamen sprokkelen in de percelen waar de gebroeders Jonker het sprokkelrecht hadden gekocht om de resten die na de houtoogst overbleven tot houtskool te verwerken. Hoewel dat sprokkelrecht wel ergens op papier stond, moesten ze de burenruzies zelf beslechten, want in de winter zag je de hoge heren zelden buiten hun comfortabele Ronde Huis. Nu, in het voorjaar, als de zon kracht kreeg en de boeren met hun tengels van het sprokkelhout afbleven, kwam meneer Van Vliet geregeld langs. ‘De bazen komen weer van het nest’, meesmulde Gerrit toen de boseigenaar begin maart voor zijn dagelijkse inspectierit te paard verscheen. Eerst nog op de nerveuze merrie, waarop hij zo snel langsreed dat de kluiten de gebroeders om de oren vlogen en er van een praatje geen sprake kon zijn. Maar sinds hij het Chinese meisje bij zich had, reed hij op zijn zwarte Oldenburger hengst Baron, een dier dat in weerwil van zijn imposante gestalte en zijn onmiskenbare geslachtskenmerken de rust zelve leek. Op die dagen bleef meneer Van Vliet een poosje bij de Jonkers kletsen, terwijl het Chineesje zwijgend voor hem in het zadel zat. De eerste keer had

Benjamin haar met open mond aangegaapt. Hij was achttien jaar en hoewel hij al vanaf zijn twaalfde met Gerrit meeding om houtskool te branden en hij zich dus langzamerhand een ervaren meiler mocht noemen, was hij in veel opzichten zo naïef als een kind. Hij had bijvoorbeeld nog nooit een buitenlander gezien, laat staan een Chinees, zelfs niet op een plaatje. Nu ze in het echt voor hem zat, staarde hij haar aan of ze een buitenaards wezen was. Ze zat voorop bij meneer Van Vliet, op een leren kussentje dat met stevige riemen aan het zadel was bevestigd, gehuld in een dunne grijze deken die alleen haar hoofd en haar voeten vrijliet. Onnatuurlijk smalle, puntig toelopende voeten die er absoluut niet uitzagen alsof ze erop zou kunnen lopen. Haar gezicht, omlijst door een helm glanzend, zwart haar, was nog vreemder: rond en plat, met de kleur van oud ivoor, een kort, breed neusje, een smalle mond met nauwelijks gewelfde lippen en schuinstaande koolzwarte ogen met een intense, starende blik die dwars door hem heen leek te gaan. Benjamin kon zijn ogen niet van haar afhouden en het Chinese meisje staarde terug, terwijl Gerrit en meneer Van Vliet over paarden kletsten en net deden of de andere twee niet bestonden.

In de tweede helft van maart ging het meisje dagelijks met Van Vliet mee. Ze was altijd in een dunne deken gewikkeld die haar tengere gestalte helemaal verhulde. Op een dag had de wind de deken een eindje opgetild, zo ver dat de twee mannen op de grond zagen dat ze daaronder naakt was. Van Vliet trok de deken weer om haar heen en ging verder met het gesprek alsof er niets gebeurd was. Het meisje zat als altijd stil en met een ondoorgrondelijk gezicht voor hem. Benjamin probeerde haar blik te vangen, maar na die eerste keer toen ze elkaar zo intens hadden aangestaard, lukte het niet meer. Alleen op die eerste morgen, half maart, toen ze hem voor de allereerste keer recht aankeek, leek ze hem met haar ogen een verhaal te vertellen. Nu hij een glimp van haar lichaam had gezien, was het net of hij in het gelaat van een dode keek. Hij wendde haastig zijn blik af. Die schijnbaar dode, volkomen uitdrukingsloze ogen bleven de hele avond in zijn herinnering hangen.

‘Wat zou hij met haar doen, Gait?’ vroeg hij de volgende ochtend.

‘Wie?’

‘Meneer Van Vliet natuurlijk. Wat zou hij doen met dat Chinese meisje?’

Gerrit grijnsde. ‘Wat denk je?’

‘Ik denk niks’, zei Ben blozend. ‘Misschien gaan ze een eindje wandelen in het bos.’

‘Wandelen!’ Gerrit spuwde een straal pruimsap in het zand.

‘Wandelen!’ Opeens schaterde hij het uit. ‘Bennie, jochie, jij moet nog veel leren.’ Hij liet zijn stem dalen. ‘Weet je wat hij met haar doet?’

‘Nou?’

‘Neuken.’

Benjamin keek zijn broer vol ongeloof aan. ‘Je meent het. Zo’n grote vent en zo’n klein grietje. Dat kan toch helemaal niet. Zij is nog jonger dan ik.’

‘Nou en?’

‘Nou en? Nou en? Dat is smerig! Het is nog een kind, verdomme!’

‘Chinezen kezen al in de wieg. Waarom denk je dat er zoveel zijn?’

‘Je lult maar wat. Wat weet jij nou van Chinezen?’

‘Dat ze fokken als konijnen en daar al heel vroeg mee beginnen. Nou, we gaan aan de gang. Van al dat gelul gaat die meiler niet branden.’

Ze werkten zich een slag in de rondte en aan het eind van de morgen stonden de twee meilers overeind, klaar om ze af te dekken. Het was een prestatie, want in de vroege ochtend lag het hout nog her en der verspreid en was zelfs de sleuf nog niet gegraven. De gebroeders Jonker maakten een tussenvorm van staande en liggende meilers: het hout stond rechtop, maar het was net als bij de liggende meilers niet hoger gestapeld dan manshoog, terwijl de staande meilers wel vier meter hoog konden zijn. Benjamin had Gerrit gevraagd waarom zij een afwijkende vorm maakten. ‘Dit is gewoon beter’, had Gerrit geantwoord. ‘Ik heb ze allebei geprobeerd, lang voor jij in de zaak kwam, en geen van beide voldoet zo goed als onze methode.’ Ze haalden een vracht veenbesplaggen uit het oude bos en dekten daarmee de eerste helft van beide meilers af. Gerrit keek naar de zon die haar hoogste punt had bereikt.

‘Schaft.’

Benjamin hing Marie de voerzak om waaruit ze gretig begon te knabbelen. Gerrit maakte een vuurtje op het midden van het pad, zette de koffiekkan erop en wachtte geduldig tot de koffie warm was. Ze maakten het zich gemakkelijk in het zand dat aangenaam verwarmd was door de voorjaarszon, vouwden hun handen en prevelden een gebedje voor ze hun boterhammen begonnen op te eten. Benjamin beschouwde de middagschaft als het hoogtepunt van de dag. Zitten in de zon, moeders zelfgebakken brood met reuzel eten, koffiedrinken en naar het ritmische geluid van Maries malende kiezen luisteren: het verzoende hem met het bestaan waarvan hij zich soms, op momenten van vertwijfeling tijdens de loodzware arbeid, wel eens afvroeg of dit nu het doel van het leven kon zijn. Zo’n meneer Van Vliet, die had het maar makkelijk. De hele dag paardjerijden met dat Chinese grietje voorop en toekijken hoe anderen voor hem aan het werk gingen, dat was andere koek dan meilers bouwen.

Daar was hij alweer, met het meisje. Benjamin had gezien hoe de bosarbeiders overeind vlogen als de man die ze de Zwarte Duivel noemden hen tijdens de schaft

aansprak, maar Gerrit bleef zitten, beantwoordde de groet van de landeigenaar en wees naar de koffiekkan.

‘Wilt u koffie?’

Van Vliet keek met komische argwaan naar de mok die Gerrit met zijn mouw schoonveegde. Toen knikte hij en zei: ‘Welja, schenk maar in.’ Hij had een diepe, welluidende stem die alleen onaangenaam hard klonk als hij zijn arbeiders op hun lazer gaf.

Gerrit stond op en gaf de landeigenaar de volle beker. ‘Zij ook?’

‘Nee’, zei Van Vliet. ‘Zij drinkt alleen thee.’

Benjamin had Marie de voerzak afgedaan. Ze hief haar enorme hoofd op, snoof en maakte een lokkend geluidje. De hengst spitste zijn oren en antwoordde met een luid snorkend geluid. Van Vliet en Gerrit keken elkaar aan. ‘Ze is hengstig’, zei Gerrit.

‘Ik zie het’, zei Van Vliet. Hij zette de koffiebeker op het hoofd van het meisje dat roerloos bleef zitten en vroeg: ‘Fokken jullie wel eens met haar?’

‘Wel geprobeerd, maar het lukt niet best. Misschien is ze onvruchtbaar.’

‘Gelul’, zei Van Vliet. ‘Je moet er een goede hengst opzetten.’

De twee paarden hadden nu volop belangstelling voor elkaar. Van Vliet dronk de mok leeg en gaf hem terug. ‘Zullen we eens kijken wat Baron er van terechtbrengt?’

Gerrit aarzelde. ‘Dat kunnen we niet betalen, meneer, zo’n dure hengst.’

‘Het kost je nu niks. Als er een veulen uitkomt kunnen we altijd nog over dekgeld praten. Ik wil wel eens zien wat hij er met zo’n knol van bakt. Ze is toch schoon, niet?’

Gerrit grijnsde. ‘Als een baby.’

‘Goed.’ Van Vliet steeg af, plukte het meisje uit het zadel of ze een pop was en hield haar met een hand stevig vast. Gerrit haalde het zadel van de hengst en leidde het dier naar hun merrie. De twee paarden besnuffelden elkaar. Baron slaakte een hoge kreet en sloeg woest met een van zijn voorbenen in het zand. Marie strekte haar hals en hinnikte zachtjes.

‘Hou haar vast’, zei Gerrit. Benjamin bleef naast het hoofd van Marie staan, maar Gerrit snauwde: ‘Niet zo dichtbij. Straks slaat ie je kop eraf.’ Het was geen overbodige raad, want de hengst verhief zich op zijn achterbenen en klauwde met beide voorbenen door de lucht. Marie spreidde haar benen. Baron, geleid door Gerrit, snuffelde aan haar kling en maakte weer dat merkwaardige snorkende geluid. Opeens verhief hij zich hoog op en liet zich met een plof op de rug van merrie zakken. Gerrit trok haar staart opzij en leidde de enorme, roze penis in de kling van de merrie. De drie mannen keken gefascineerd toe hoe de dieren de liefde bedreven. Baron beet zich vast in de dikke manenstreng van Marie die met diep

voorovergebogen hoofd naast Benjamin stond en roerloos de felle stoten van de hengst onderging. Opeens kreunde Baron met een geluid dat diep uit zijn massieve lijf kwam en een paar seconden later liet hij zich van de merrie glijden en bleef sullig naast haar staan.

‘Gelukt’, zei Van Vliet. Hij liet het meisje los en klopte zijn paard op de hals. ‘Goed werk, kerel.’

Gerrit knikte. ‘Bedankt, meneer. Benieuwd wat er van komt.’

Van Vliet lachte. ‘Dat zien we wel. Allejezus wat een mooi nummer. Hola!’ Hij keek om toen het meisje zich opeens omdraaide en het bos in vluchtte.

‘Godverdomme! Trut! Kom hier!’ Hij zond haar een stroom Maleise vloeken achterna, maar het kind verdween als een schim tussen de bomen. Van Vliet draaide zich woedend om. ‘Ga haar vangen. Schiet op!’ Gerrit greep de manen van de hengst en slingerde zich met een onnavolgbaar behendige beweging op de rug van het dier. Hij dwong hem een paar passen achteruit te maken. Toen duwde hij zijn hielen in de flanken van de hengst en slaakte een woeste kreet. Paard en ruiter schoten vooruit en verdwenen in het bos. Benjamin en Van Vliet keken hen na. ‘Verdomde kleretrut’, snauwde Van Vliet. Hij keek Benjamin woedend aan. ‘Schiet op, jongen, wat sta jij daar stom te kijken. Ga aan je werk!’

‘Ik...’ begon Benjamin, maar hij stopte toen uit het bos een luide gil weerklonk. Even later kwam Gerrit terug. Het meisje lag dwars voor hem op het paard. Haar gezicht was gezwollen, de deken was half van haar afgegleden en haar benen bungelden hulpeloos langs het gespierde lijf van de hengst. Van Vliet sleurde haar van het paard, zette haar op haar voeten waarop ze nauwelijks kon blijven staan en sloeg haar keihard in haar gezicht. Er kwam weer een stroom Maleis, die ze met gebogen hoofd onderging. Hij hield haar met een hand vast in haar nek en wees met de andere met een gebiedend gebaar naar de bos piketpaaltjes naast de kar. ‘Sla die daar naast het bos in de grond. Twee meter uit elkaar.’

Benjamin keek hem onthutst aan. ‘Schiet op!’ snauwde Van Vliet. ‘Twee is genoeg.’

Benjamin deed wat hij gevraagd had. Van Vliet liep naar de piketten toe, terwijl hij het meisje meesleurde en testte met zijn voet hoe stevig de paaltjes stonden. Stevig genoeg.

‘Touw!’

Benjamin haalde een halstertouw en een sleepketting uit de kar. Van Vliet grijnsde. ‘Ketting. Nog beter.’ Hij trok de deken van het meisje af en stompte haar keihard in haar buik, waarop ze met een gil voorover klapte en op haar knieën zakte. Hij dwong haar op haar rug, bond haar rechterpols met het halstertouw aan een van

de paaltjes en bevestigde haar andere pols met de ketting aan het andere paaltje. Als Jezus gekruisigd, dacht Benjamin. Hij had het tafereel met een steen in zijn maag bekeken en met moeite de impuls beheerst om het blote meisje te verdedigen. Lafaard, schold hij geluidloos. Gerrit die nog steeds op de hengst zat keek met een ondoorgrondelijk gezicht toe. Hij liet zich van het dier afglijden en legde het zadel er weer op.

Van Vliet knoopte zijn gulp los.

‘Omdraaien!’

Benjamin hapte naar adem, maar deed wat hem bevolen was. Achter hem klonken doffe geluiden alsof iemand een ander mens in elkaar sloeg. Het meisje slaakte een jammerende kreet, gevolgd door andere geluiden die hij vroeger wel eens vanuit de bedstee van zijn ouders had gehoord. Na een paar minuten die eindeloos leken te duren kwam de landeigenaar terug. Hij knoopte zijn gulp dicht, maakte zijn kleren in orde en liep naar zijn rijdier dat Gerrit bij de teugel hield. Van Vliet stak zijn gebogen linkerbeen naar achteren. Gerrit pakte zijn enkel en hielp hem geroutineerd in het zadel. Van Vliet knikte. ‘Mooi. Bedankt.’ Hij wees met een kort gebaar naar het meisje dat stil als een dode aan haar ketens lag. ‘Aan het eind van de middag kom ik haar halen. Jullie kunnen met haar doen wat je wilt. En denk erom: bek dicht. Als ik hoor dat jullie kletsen, komen jullie hier nooit meer aan het werk.’

Gerrit grijnsde, niet geïmponeerd door de toon van de landeigenaar. ‘We zullen goed op haar passen.’

‘Daar hou ik je aan.’ Van Vliet wendde zijn paard en verdween. Benjamin keek hem na. Gerrit wierp een korte blik op het meisje dat nog steeds roerloos naast de paaltjes lag.

‘Die heeft haar vet gehad. Kom, we gaan bezig. Dit akkefietje heeft al veel te veel tijd gekost.’

‘Moeten we niet even bij haar kijken?’ vroeg Benjamin schuchter. ‘Hij heeft haar vast pijn gedaan.’

Gerrit haalde zijn schouders op. ‘Ongetwijfeld.’

‘Nou, dan moeten we toch iets doen? Ze kan daar toch niet zomaar blijven liggen? Straks gaat ze dood en dan krijgen wij misschien de schuld.’

‘Leg de deken maar over haar heen. En maak je geen zorgen, Bennie. Die Chinezen zijn taaier dan wij.’

Hoe weet jij dat nou, dacht Benjamin. Hij liep naar het meisje en drapeerde de deken die in elkaar gefrommeld naast haar lag met zorg over haar blote lijf. ‘Ga maar lekker slapen’, mompelde hij terwijl hij op zijn hurken naast haar zat. Hij probeerde haar blik te vangen, maar ze staaarde met lege ogen naar de lucht en gaf

met niets te kennen dat ze hem had gehoord. Benjamin stond op. Hij voelde zich net zo ontheemd als bij de dood van zijn vader. Zo had pa ook gekeken vlak voor hij stierf. En zij leefde nog. Godzijdank...

2 Nunspeet 2013

Op een mooie woensdagmorgen in mei 2013 liepen twee jonge wandelaars de Ronde Huisroute in het Zandenbos bij Nunspeet. Ze hadden een dag vrij genomen om van het stralende weer en elkaars gezelschap te genieten, ver van de spiedende blikken van hun dorpsgenoten. De jonge vrouw, die Rianne de Waal heette, was geboren en getogen in Nunspeet. Hoewel ze al drieëntwintig was en een vaste baan had als employee bij de plaatselijke vestiging van ABN AMRO, woonde ze nog bij haar ouders. Rianne was een mooie meid en daar was ze zich zeer wel van bewust. Ze hield met één hand losjes de hand van haar metgezel vast en met de andere had ze – heel wat steviger – een bruinwitte Jack Russell aan de lijn, een klein, fel beest dat er naar uitzag dat hij elke kans zou aangrijpen om te ontsnappen. De man heette Jurgen Knot. Zesentwintig, fysiotherapeut in het dertig kilometer verderop gelegen IJsselmonde en smoorverliefd op Rianne. Zij zag het ook wel met hem zitten en na een paar maanden, waarin hij haar bestookt had met attenties, stond ze op het punt om te zwichten voor zijn aandrang te gaan samenwonen. ‘Waarom trouwen jullie niet?’ had haar moeder de voorafgaande week in een onderonsje met haar dochter gevraagd. Rianne had haar stomverbaasd aangekeken. Ma had al haar vorige vriendjes afgewezen en nu ging ze opeens voor Jurgen door de knieën. Keurige jongen, goed opgevoed, beleefd, prima baan en goede vooruitzichten om lid van de maatschap te worden. Kortom, dochterlief was bij hem onder de pannen. Helaas had ma niet in de gaten dat de nieuwe generatie anders over het huwelijk dacht dan hun ouders. Rianne had kortaf geantwoord dat je tegenwoordig niet meer trouwde, maar ging samenwonen. Of, nog beter, een latrelatie aanging. Als het dan misliep was er geen ingewikkelde en pijnlijke scheiding nodig, met een hoop moeite om allebei weer onder dak te raken. Je kon zonder veel poespas uit elkaar gaan en ieder kon in haar of zijn eigen huis blijven wonen. En als je toch ging samenwonen en er onverwacht kinderen kwamen, dan kon je bij het beëindigen van die samenleving een omgangsregeling treffen alsof je getrouwd was geweest, compleet met alimentatie voor de minst verdienende. Haar moeder had haar geschokt aangekeken. Hoe kon een kind dat ze zo degelijk had opgevoed, zo cynisch tegen een verbond voor het leven aankijken? Toegegeven, als ze zag hoe de vader van dat kind zijn avonden doorbracht, kon ze zich voorstellen dat jonge mensen van nu het huwelijk niet meer de eeuwigheidswaarde gaven die zijzelf er aan had toegekend. Toch zou ze liever het puntje van haar tong afbijten dan dit tegenover Rianne of wie dan ook toegeven.

‘Waar stond dat Ronde Huis nou precies?’ vroeg Jurgen.

Rianne maakte een vaag gebaar naar het westen. ‘Daar ongeveer.’ Ze wees naar het lage muurtje dat rechts van hen lag. ‘Dit was de oprijlaan en als je die doortrekt kom je vanzelf bij de plek waar het huis gestaan heeft.’

‘Is er niks meer van over?’

‘Een restje muur.’

‘Raar, hoor.’

Rianne haalde haar schouders op. ‘Tja, dingen verdwijnen soms.’

‘Heb jij het nog gezien?’

Ze lachte. ‘Nee joh. Het was al ruim twintig jaar gesloopt toen ik geboren werd. Volgens mijn pa is het gesloopt omdat het te gevaarlijk werd voor de wandelaars in het bos.’

‘Heeft hij het nog wel meegemaakt?’

‘Hij heeft er als jongen zelfs een keer met een stel vriendjes ingebroken. Er was natuurlijk niets meer te halen. Hij zei dat hij zelden zo’n puinhoop had gezien.’

‘Vreemd, hè? Als je de verhalen op internet leest, moet het toch iets geweest zijn.’

‘Vroeger was het luisterrijk. Gaven ze feesten voor de upper ten. Het schijnt dat prins Frederik vaak kwam jagen en zo.’ Ze lachte. ‘Vooral dat “en zo”...’ Haar stem daalde tot een vertrouwelijk gefluister, hoewel er behalve Jurgen geen mens in de buurt was. ‘Er is zelfs een gerucht dat mijn overgrootmoeder daar is verwekt door prins Frederik. Een koningsdochter...’

De hond die rusteloos aan de riem had getrokken bleef opeens roerloos staan, een voorpoot opgeheven. Rianne bukte en maakte de riem los, waarna het dier als een pijl uit de boog de bosjes in schoot. ‘Die zien we niet meer terug’, zei Jurgen.

‘Welja’, zei ze luchtig. ‘Als Larry honger krijgt komt ie vanzelf weer opdraven.’

Jurgen grinnikte. ‘Dan vangt hij een konijn.’

‘Die zitten hier niet meer. Waarom ben jij eigenlijk zo geïnteresseerd in dat Ronde Huis?’

‘Jij hebt me nieuwsgierig gemaakt. Feesten, gekroonde hoofden, geheimzinnige rituelen, een glorieus verleden en dat in jouw eigen Nunspeet. Dat beeld past absoluut niet bij dit gat.’

‘Nou zeg! Ik ben hier wel geboren, hoor. Zulke dingen zeg ik toch ook niet van jouw stadje? IJsselmonde, wat is dat nou helemaal?’

‘Niks bijzonders, dat ben ik met je eens. Maar wij hebben in elk geval geen pretenties.’

‘Wij ook niet. Het Ronde Huis leeft helemaal niet in het dorp.’

‘Waarom is er dan een hele rondwandeling voor uitgezet?’

Ze haalde haar schouders op. ‘Voor de rododendrons, denk ik. Als die bloeien is

het hier echt mooi. Daar komen toeristen op af. Maar de oude Nunspeters die het huis nog meegemaakt hebben, hoor je er nooit over. Het is echt vergane glorie. Nou, wil je dat muurtje nog zien?’

‘Zeker. Nu we er toch zijn wil ik zien wat er van over is.’

Ze nam hem bij de hand en liep naar de heuvel waar het laatste relict van het Ronde Huis na enig zoeken nog terug te vinden was: een gat in de grond dat volgens Rianne de ingang was van een onderaardse vluchtweg die vroeger naar de vijver had geleid, een kilometer verderop. Rianne floot de hond die tot Jurgens verbazing meteen terugkwam en deed hem weer aan de lijn. ‘Straks mag je weer los.’ Ze wandelden naar de vijver waar een paar wilde eenden zwommen. Aan de overkant van het water lag een reusachtig rododendronbos. Naast het pad stond een bankje, kennelijk bedoeld voor wandelaars die van de bloeiende rododendrons wilden genieten. Rianne liet de hond los die om de vijver heen rende en in het rododendronbos verdween. Ze ging op het bankje zitten en hief haar gezicht op naar de zon. Een plaatje, dacht Jurgen vertederd. ‘Blijf even zo zitten, dan maak ik een foto van je.’ Ze deed wat hij gevraagd had. Ze draaide alleen haar gezicht een eindje naar links zodat het pukkeltje op de rechterkant van haar neus op de foto niet te zien was. Een schoonheidspuistje noemde Jurgen het. Zij haatte dat puistje en zou het bij de eerste gelegenheid weg laten halen. Wie kon dat doen? De dokter? Een plastisch chirurg? Of zou een schoonheidsspecialiste het ook kunnen? Zou ze een behandeling voor haar verjaardag kunnen vragen? Hè, heerlijk die zon zo op haar gezicht... ‘Klaar?’ vroeg ze. ‘Laat eens kijken.’

Ze bekeek de plaatjes. Wat heb ik toch prachtige ogen, dacht ze. Ooit had ze dat tijdens een dinertje thuis hardop gezegd, waarop haar vader en haar broers in een homerisch gelach waren uitgebarsten en ze zelf wel onder de tafel had willen kruipen.

Jurgen keek haar aan. ‘Je bent het lekkerste wijf uit de verre omtrek’, zei hij hees. Ze lachte gevleid. ‘Hoe weet jij dat nou? Je kent hier geen kip.’

‘Ik heb mijn ogen niet in mijn zak en ik heb hier nog nooit zo’n mooi meisje gezien.’

‘Malle.’ Ze gaf hem de Blackberry terug. ‘Kom, we gaan Larry ophalen.’

‘Zullen we trouwen?’ vroeg hij plotseling.

Ze keek hem onderzoekend aan. Meende hij dat nou, of was het een opwelling? Vanwege het mooie weer misschien.

‘Doe niet zo raar’, zei ze luchtig. ‘Trouwen, wie doet dat nog tegenwoordig?’

‘Ik meen het.’

Ze keek hem recht aan. ‘Als dit een aanzoek is, dan mag je het wel een beetje

romantischer aanpakken, meneer Knot. Heeft je moeder je niet geleerd hoe je dat moet doen?’

Hij haalde diep adem, zonk op een knie en vroeg: ‘Rianne, wil je met me trouwen?’

Verdomd, hij meent het. Duizend gedachten schoten door haar heen. Het was niet het eerste aanzoek dat ze kreeg. Ze had ze allemaal afgewezen. Al die knullen die op haar mooie toetje afkwamen. Jurgen was anders. Serieuzer, hoeveel humor hij ook had. En hij hield echt van haar. Hield ze ook van hem? Ja, ja... Ze vond hem leuk. Ze kon met hem praten. Hij kon lekker zoenen. Was het genoeg om het een leven lang vol te houden? Waarom zou je überhaupt trouwen als je wist dat je dertig procent kans had dat het voortijdig zou eindigen? Of net zo’n duffe toestand werd als het huwelijk van haar ouders? Konden ze niet veel beter een poosje gaan samenwonen? Om te oefenen. Hoe zou hij zijn als echtgenoot? Vast niet zoals pa die na het eten op de bank plofte en de hele avond naar de tv keek zonder een woord te zeggen. Vreselijk, zo’n vent. Hoe hield ma het met hem uit? Nee, Jurgen was anders...

‘Ik...’ begon ze. Ze stakte toen Larry als een razende begon te blaffen. Gered door de gong... Ze sprong op. ‘Er is iets met de hond. Zo gaat ie anders nooit te keer. Ik moet er heen.’

Ze holde weg, in de richting van het geblaf. Jurgen kwam langzaam overeind en kuierde achter haar aan. Hij probeerde tevergeefs het bonken van zijn hart te kalmeren. Had hij dit goed aangepakt? Was hij niet veel te hard van stapel gelopen? Nou ja, straks zien of ze er op terug zou komen. Zo niet, dan hoefde hij het niet nog eens te proberen.

Opeens hoorde hij haar gillen. Hij bleef een seconde stokstijf staan. Toen rende hij naar haar toe. Het gegil kwam uit het rododendronbos. Rianne stond op een kleine open plek. Lijkwit, ogen en mond wijd open. Met één hand hield ze de hond, die nog steeds als een razende blafte, stevig in zijn nekvel vast. Met de andere hand wees ze naar de naakte vrouw die vlak bij de waterlijn lag. Jurgen hapte naar adem. De vrouw had geen hoofd.

Ik kreeg de melding op vrijdagmiddag. Ik had net mijn computer afgesloten en mijn tas gepakt met stukken die ik in het weekeinde na wilde lezen toen de telefoon ging. Ik nam op.

‘Jan Huisman, bijzondere opsporing.’

‘Jan’, zei hoofdcommissaris Van der Poel. ‘Je bent er nog, gelukkig. Kun je even komen?’

‘Ik kom eraan.’ Ik legde de hoorn neer. Daar ging mijn weekend. Sinds mijn chef,

commissaris Ben van Arkel, bij de laatste lichterding van de politietrainingsmissie in Kunduz zat, viel mijn afdeling rechtstreeks onder de hoofdcommissaris. ‘Afdeling’ was een weids woord. We waren met zijn tweeën: brigadier Aly Postma en ik, bevorderd tot inspecteur sinds ik Ben van Arkel verving. Ben, Aly en ik vormden de afdeling Bijzondere Opsporing: een recheteteam dat werd ingezet als de reguliere rechetete van de regio Midden-Nederland voor een raadsel stond. Kort gezegd: wij kwamen erin als zij er niet uit kwamen. Dat maakte ons niet populair bij de collega’s. En vice versa, want als wij bij een zaak werden gehaald, was er altijd kostbare tijd verloren gegaan: die belangrijke eerste uren en dagen nadat een misdrijf was ontdekt, de sporen nog vers waren en nog niemand, of bijna niemand, over de plaats delict had gedenderd. Als wij er bij geroepen werden dan lag het lijk in de vriezer en waren de oorspronkelijke sporen merendeels verdwenen, waren de getuigen tot vervelens toe doorgezaagd en liep iedereen met de pest in zijn lijf rond omdat het raadsel door al dat gehannes alleen maar groter was gemaakt. Ik had Ben wel eens voorgesteld er bij de hoofdcommissaris op aan te dringen dat we direct bij een zaak werden ingeschakeld, maar dat ging niet, zei Ben: wij waren een stafafdeling en konden pas op afroep aan het werk gaan. Zodra hij in Kunduz zat had ik het ook nog eens bij de hoofdcommissaris aangekaart en die zei hetzelfde als Ben: ‘Bijzondere opsporing komt pas in beeld als de rest er niet uitkomt.’ Hij toonde een van zijn zeldzame glimlachjes. ‘We bewaren het beste voor het laatst.’

Schrle troost.

Van der Poel wees met een kort gebaar naar de lange tafel waarop een stel foto’s lag. ‘Jan, ga zitten en kijk eens naar die plaatjes. Heb je al iets over deze zaak gehoord?’

‘Iets’, zei ik. ‘Maar ik heb er nog niets van gezien. U weet hoe het gaat.’

‘Ja, ja’, zei hij ongeduldig. Het oude liedje, verzin eens iets nieuws. Ik zag het hem denken, maar hij was te welopgevoed om het te zeggen. De foto’s waren vergrotingen van plaatjes die kennelijk met een smartphone waren gemaakt. Acht megapixel, groot genoeg om een scherp beeld te geven bij de vergroting op A4-formaat, maar niet scherp genoeg om de details te zien die Aly en ik zo graag wilden zien. Foto’s van een naakte vrouw. Goed gebouwd, gevuld en stevig. Het hoofd ontbrak en aan de rafelloze snede waar het van het lichaam was verwijderd, leek het of de moordenaar het in één klap van haar lijf had geslagen. Alsof ze geguillotineerd was. ‘Wie heeft die foto’s gemaakt?’ vroeg ik.

‘De vinder’, zei Van der Poel. ‘Een jong stel dat daar aan het wandelen was.’

‘Waar is “daar”?’

‘Nunspeet, het Zandenbos. De Ronde Huiswandeling. Ken je die?’

‘Ja, ik heb daar wel eens gelopen. Lang geleden, dus vraagt u me niet naar details.’

Hij legde zijn vingertoppen onder zijn kin en keek me recht aan. ‘Wat denk je ervan?’

‘Vreemd. Waarom zijn er zo weinig foto’s? En waar is het lijk?’

‘Weg.’

‘Weg?’ Ik keek hem vermoedelijk niet al te slim aan, want hij zei kortaf: ‘Weg, ja. Foetsie. Toen de collega’s ter plaatse kwamen was het spoorloos verdwenen.’

‘Wie heeft het dan wel gezien behalve dat stel wandelaars?’

‘Niemand, behalve de dader natuurlijk en degene die het weggehaald heeft.’

‘Was het wel een lijk?’ vroeg ik. ‘Kan het geen macabere grap zijn geweest? Een practical joke om die mensen voor gek te zetten?’

Van der Poel schudde zijn hoofd. ‘Dat vroegen je collega’s ook, maar de vinder beweert dat het een menselijk lichaam was. Hij is fysiotherapeut, dus hij weet waarover hij praat.’

‘Serieuze vent?’

‘Dat kun je zelf beoordelen, want ik wil dat jij met hem en zijn vriendin gaat praten en op de plaats delict gaat kijken.’

‘Mag ik eens vragen waarom de collega’s er niet uitkwamen?’

‘We hebben een lijk zonder hoofd dat verdween en dat op een plek lag met een beladen verleden. Drie goede redenen waarom ik mijn hoop op jouw club heb gevestigd. Doe je best.’

Jurgen Knot was een goede getuige. Kalm, zakelijk en zonder de omhaal van woorden die veel getuigen gebruikten in hun ijver om zichzelf belangrijk te maken, vertelde hij wat hij en zijn vriendin Rianne hadden gezien. Het meisje zei niet veel, liet hem het woord doen. Ook dat was niet gebruikelijk bij een stellenverhoor. Daarin voerde de vrouw vaak het hoogste woord. Toch zag ze er niet uit als een doetje. Integendeel: het was een knappe, zelfbewuste jonge vrouw die volgens de informatie die ik had opgevraagd heel goed wist wat ze wilde.

‘Weet u zeker dat het een menselijk lichaam was?’ vroeg Aly toen Jurgen uitgesproken was. ‘Het is u ongetwijfeld al eerder gevraagd, maar voor alle zekerheid doe ik het nog eens.’

Jurgen glimlachte. ‘Ja en ja.’

‘U bedoelt: het was een lijk en dat is al eerder gevraagd.’

‘Klopt.’

‘Hebt u met de pers gepraat?’

‘Nee.’

Ik keek Rianne aan. ‘U ook niet?’

Ze schudde haar fraaie hoofd. ‘Ze hebben ons bezworen er met niemand over te praten. Ook niet met onze familie.’

‘Welke “ze”?’

‘Uw collega’s.’

‘Mag ik eens vragen wat jullie daar deden in dat bos?’ vroeg ik.

‘Gewoon wandelen’, zei Jurgen. ‘Het was prachtig weer, we hadden allebei een dag vrij en ik wilde dat Ronde Huis wel eens zien. Of wat er van over was.’

‘En hebt u het gevonden?’

‘Ja, het was een plek om nooit te vergeten.’

‘Dat kan ik me voorstellen’, zei Aly. ‘U zult wel geschrokken zijn.’

Hij glimlachte. Een aardige, spontane lach. ‘U begrijpt me verkeerd.’

‘Jurgen heeft me daar ten huwelijk gevraagd’, zei Rianne. ‘En voor ik antwoord kon geven, begon Larry als een gek te blaffen. Dat doet ie anders nooit, dus ben ik er heen gerend om te kijken wat er aan de hand was. Misschien zat hij wel vast in een strik of zo...’

‘Hebt u inmiddels antwoord gegeven?’ vroeg Aly met een twinkeling in haar ogen.

Rianne keek haar verbluft aan. Dit had kennelijk nog niemand gevraagd. ‘Nee en ja, om met Jurgen te spreken.’ Ze glimlachte, waardoor haar gezicht oplichtte als een roos in de zon en zei: ‘Nee, ik heb nog geen antwoord gegeven, daarvoor was gewoon geen gelegenheid en ja: ik wil heel graag met je trouwen.’

Jurgen keek haar aan. Zijn zakelijke houding was op slag verdwenen. ‘Jezus, Rianne...’

‘Wij gaan even weg.’ Ik nam Aly bij de arm en duwde haar de verhoorkamer uit. We bleven op de gang staan wachten en namen fluisterend het verhoor nog eens door. Na tien minuten klopte ik op de deur en vroeg: ‘Mogen we binnenkomen?’

Geritsel van kleren, schuivende stoelen. ‘Even wachten’, riep Jurgen. En na een poosje waarin we hen op gedempte toon hoorden praten, riep hij: ‘Kom maar.’

Ze zaten braaf naast elkaar, allebei met een hoogrode kleur. Ik lachte. ‘We doen het als volgt: jullie gaan naar huis, want er zijn nu belangrijker zaken aan de orde dan die arme vrouw in het bos. Aan het eind van de middag halen we jullie op en dan gaan we met zijn vieren naar de plek waar jullie haar gevonden hebben.’

‘Goed.’ Rianne sprong op, pakte Jurgen bij de hand en trok hem mee naar buiten. Op de drempel keek hij ons aan en maakte een komisch hulpeloos gebaar: ik kan er niks aan doen.

Het was inderdaad een aardig plekje om iemand ten huwelijk te vragen. Op mijn verzoek deden ze nog eens voor hoe het op die woensdag gegaan was. Toen Jurgen op een knie voor haar zat zei Rianne: ‘Nou ja, toen begon Larry te blaffen en deed ik dit.’ Ze stond op en rende naar het rododendronbos aan de overkant van de vijver. We liepen met zijn drieën achter haar aan. Aly en ik keken om ons heen. Wonderlijk dat het hier zo rustig was. Het was toch een aardige dag, misschien niet zo zonnig als die woensdag van hun vondst, maar prima weer voor een boswandeling. De struiken waren zo dicht dat we ons er doorheen moesten wringen, terwijl we toch niet de eersten waren die hier hadden rondgekeken. Rianne stond bij een kleine open plek en wees naar de grootste rododendronstruik. Ik vroeg me af hoe oud hij was. Tachtig jaar? Nog ouder? Hoe oud konden rododendrons worden?

‘Daar lag ze.’

Aly en ik hurkten bij de vindplaats. Talloze voetsporen, platgetrapt gras, afgebroken takjes, beschadigde bladeren en geen spoor van het verdwenen lijk. Natuurlijk niet, sukkel, zei ik tegen mezelf. Als er wél iets was gevonden, waren wij hier niet geweest. Dan hadden ze het zelf opgelost. Als we elkaar op de gang tegenkwamen deden de collega’s normaal, maar zodra wij een zaak overgenomen hadden, behandelden ze ons alsof we lucht waren. Ben had daar lak aan, maar hij zat veilig ver weg in Afghanistan en Aly en ik vonden die afwerende houding vervelend en lastig. Oncollegiaal, hetzelfde waarvan zij óns beschuldigden.

‘Eigenlijk is Larry de eerlijke vinder’, zei Jurgen.

‘Hij heeft aan die wond gelikt’, zei Rianne zachtjes. ‘Toen ik eraan kwam hield hij even op met blaffen en ik dacht echt dat hij een hapje van haar wou nemen. Stom beest!’

‘Maar dat heeft hij niet gedaan’, zei ik.

‘Nee, ik kon hem net op tijd tegenhouden.’

‘Jammer.’

Ze keek me verbijsterd aan. ‘Jammer? Bent u gek geworden!’

Ik legde het uit. ‘Als hij aan het lijk had gezeten, hadden we DNA van haar aan zijn snoet kunnen vinden. Ik geef toe, die kans was niet groot, maar nu hebben we niets. Alleen die foto’s en daar kunnen we niet zoveel mee.’

‘U kunt toch kijken of iemand haar herkent?’

‘Dat gaan we ook doen. Zoeken naar een naald in een hooiberg.’

Ze keek naar haar vriend. ‘Zou jij mij herkennen, Jurgen?’

‘Uit duizenden.’

‘Ook bloot, zonder hoofd?’

Hij huiverde. ‘Ja... Ik moet er alleen niet aan denken om jou zo te vinden.’

‘Goed’, zei ik. ‘Laat nu nog eens precies zien wat jullie deden. Het is woensdagmorgen, vijf over half elf en jullie zijn op deze plek. Wie stond waar en wie deed wat?’

‘Ik stond hier, met Larry bij me’, zei Rianne. ‘En Jurgen kwam daar door dat gat in de struiken. Ik stond te krijsen en Jurgen pakte me vast en...’ Haar gezicht vertrok van emotie.

‘Ik deed de hond aan de lijn, sloeg mijn armen om Rianne heen en probeerde haar te troosten’, zei Jurgen. Zoals het een heer betaamt die net een dame ten huwelijk heeft gevraagd, dacht ik. Alle Jezus, het was wel een zeldzaam bizarre afloop van een aanzoek. ‘Wie hield de hond vast?’ vroeg Aly.

‘Ik’, zei Rianne. ‘Jurgen had de lijn om mijn pols geslagen.’

‘Ja’, zei hij. ‘Want na een poosje moest ik haar loslaten om de noodlijn te bellen.’

‘112’, zei ik.

‘Ik kreeg iemand aan de lijn die me doorverbond met de politiepost in Nunspeet en die zeiden dat ze zo gauw mogelijk zouden komen. We moesten hier wachten, zeiden ze.’

‘En dat wilde ik beslist niet’, zei Rianne. ‘Ik wou geen tel langer dan nodig was bij die dode vrouw blijven.’

‘Ik ben naar haar toegegaan om te voelen of ze echt was’, zei Jurgen. ‘Ik krijg dagelijks lichamen onder handen. Ik heb haar een eindje omgedraaid om te zien of er ook wonden in haar rug waren. Die waren er niet. Wel een kleine tatoeage op de rechterheup, iets boven haar bil.’

‘Een tatoeage’, herhaalde ik. ‘Waarom hebt u die niet gekiekt?’

‘Rianne wilde weg. Ik heb in een impuls snel een paar plaatjes gemaakt en haar naar huis gebracht. Onderweg heb ik de politie gebeld dat we niet meer op de vindplaats waren en gevraagd of ze me bij Rianne thuis op wilden halen.’

‘U bent fysiotherapeut, dus u ziet dagelijks blote mensen’, zei ik. ‘Hoe oud schat u die vrouw?’

‘Rond de vijfentwintig’, zei hij prompt. ‘En het is misschien raar om te zeggen van iemand die zo ontluisterend aan haar eind gekomen is, maar ze zag er goed uit.’ Hij aarzelde, keek snel naar Rianne die aanmoedigend knikte en vervolgde: ‘Goed verzorgd, bedoel ik. Iemand die zuinig was op zichzelf. Ik krijg soms patiënten met een slecht verzorgde huid, straffe rokers waarbij de rook bij wijze van spreken uit hun poriën damp, maar daar was bij haar geen sprake van.’

‘Was ze nog warm?’ vroeg Aly.

‘Dezelfde temperatuur als de omgeving. Misschien iets kouder nog, schat ik.’

‘Geen lijkstijfheid?’

‘Toen ik haar omdraaide bewogen de ledematen gewoon mee.’

‘Geen *rigor mortis*, wel helemaal afgekoeld. Dat betekent dat ze dus al twee etmalen dood kan zijn. Rook u niks?’

‘Nee. Althans geen lijkgeur.’

Rianne keek Aly met onverhulde afkeer aan. ‘Zouden jullie dit forensisch onderonsje misschien zonder mij kunnen doen? Dit is geen voorwerp, maar een mens!’

‘U hebt gelijk’, zei Aly schuld bewust. ‘Neem me niet kwalijk.’

‘*Never mind.*’

‘U ging zeker ook niet met onze collega’s mee terug naar deze plek?’ vroeg Aly.

Rianne huiverde. ‘Voor geen prijs. Ik vond het al belachelijk dat Jurgen mee moest. Hij heeft heel goed uitgelegd waar het was, dat konden ze zelf ook wel vinden.’

‘Wat zei u tegen uw ouders toen u zo vroeg terug was?’

‘Niks. Er was niemand thuis. Iedereen was aan het werk en ze kwamen pas tegen het avondeten thuis. Ik heb ze die avond pas laat gesproken. Toen Jurgen terugkwam van de politie zijn we samen naar de Chinees gegaan en daarna naar de film. Alles beter dan de gedachte aan die arme vrouw...’

‘En in de dagen daarna hebt u ook met niemand over uw ontdekking gepraat?’

‘Nee.’

‘U ook niet?’ vroeg ik aan Jurgen.

‘Nee. Alleen met elkaar.’

‘Knap van jullie’, zei ik. ‘Dat zouden maar weinig getuigen opgebracht hebben. En over getuigen gesproken: bent u onderweg nog anderen tegengekomen?’

‘Alleen een paar trimmers op de parkeerplaats.’

‘Onderweg niemand?’

‘Geen mens.’

‘Weet u nog hoe die tatoeage eruit zag?’ vroeg Aly.

‘Klein’, zei hij aarzelend. ‘Blauwe en rode inkt. Heel raar: een vlinder met een hakenkruis erdoorheen. En letters erbij, in een soort wimpel.’

‘Kon u lezen wat er op die letters stond?’

‘Nee, het leek cyrillisch schrift. Russisch, of iets dergelijks.’

‘Dat hebt u ook aan de collega’s verteld?’

‘Ik weet het echt niet meer’, mompelde hij. ‘Ik heb al zo veel verteld. Staat dat niet in het dossier?’

‘Nee’, zei ik.

‘Vreemd. Nou, dan heb ik het niet eerder verteld. Nu dan. Sorry.’ Hij grijnsde

verontschuldigend. Opeens keek hij me scherp aan. ‘U gelooft ons toch wel, hoop ik?’

‘Woord voor woord.’

‘Gelukkig. Ik kreeg wel eens het idee dat uw collega’s het niet helemaal serieus namen.’

Aly en ik keken elkaar aan. Die waarneming sloot perfect aan bij de rapportage die in een opmerkelijk luchtige stijl was geschreven.

‘Wij nemen uw melding serieus’, herhaalde ik. ‘We zullen uw verhaal en onze bevindingen in een proces-verbaal zetten en dat laten we u eerst lezen voor het hogerop gaat.’

‘Prima. En wat gaat er nu gebeuren?’

‘Nu gaan we op zoek naar een vermiste vrouw, naar schatting rond vijftwintig jaar oud, met een goed verzorgde huid en een blauwrode tatoeage op haar rechterheup in cyrillisch schrift bij een hakenkruis verstrengeld met een vlindertje.’

Jurgen knikte. ‘Ik ben blij dat ik niet in uw schoenen sta.’

‘Ik ook’, zei Rianne vol overtuiging.

Ik grijnsde. ‘Ieder zijn vak.’

3 Nunspeet 1913

De gebroeders Jonker zetten een tandje bij om de verloren tijd in te halen en nog voor de middagschaft hadden ze het belangrijkste doel van de dag bereikt. De eerste meiler was geheel afgedekt met veenbesplaggen en klaar om aangestoken te worden. Er lagen nog genoeg plaggen op de kar om de voorste helft van de tweede meiler ook af te dekken.

‘Dat doen we na de schaft’, zei Gerrit. Hij hurkte neer om het koffievuurtje nieuw leven in te blazen. ‘Ga jij eens bij onze logee kijken.’

Benjamin deed wat hij gezegd had, zoals hij altijd alles deed wat Gerrit zei. Ik ben zijn verlengstuk, dacht hij wel eens. Net een hond: hij wijst en ik blaf en kom aanrennen met wat hij hebben wil.

Het meisje lag nog net zo als ze haar achtergelaten hadden: een gekruisigde martelares met scheve ogen. Ze had nog geen woord gezegd en ook nu keek ze glad langs hem heen alsof hij niet bestond en er hoog in de lucht allerlei interessante dingen waren die ze nodig moest zien. Keek ze eigenlijk wel? Hij knielde naast haar neer en probeerde haar blik te vangen. Ja, nu keek ze hem aan. Hij voelde iets prikken in zijn achterhoofd. Een wesp? Nee, daar was het nog te vroeg voor. Bovendien kwam de prikkel van binnenuit. Hij wendde zijn blik af en het rare gevoel was onmiddellijk weg. Kon ze in zijn kop doordringen? Nog eens proberen. Weer keek hij haar aan en weer was er dat vreemde gevoel in zijn hoofd.

‘Nou?’ vroeg Gerrit die plotseling achter hem opdook. Benjamin stond haastig op. ‘Niks. Ze ligt nog krek eender als daarnet.’ Gerrit bukte en trok met een ruk de deken van haar af. Benjamins adem stokte, maar hij kon zijn ogen niet van het naakte meisje afhouden. Wat was ze klein en tener. Hoe kan het dat ze zo blank is? Chinezen zijn toch geel? Haar borstjes waren nog witter dan de rest van haar lijf.

Gerrit spuwde een straal tabakssap naast haar hoofd. ‘Geen tietten.’

‘Gait! Dat is een belediging voor zo’n meisje!’

Gerrit grijnsde. ‘Wat? Die kwat of die tietten?’

‘Allebei’, zei Benjamin zachtjes. ‘Dat doe je niet bij een dame.’

‘Dit is geen dame, Bennie. Dit is een hoer voor de heren en vanmiddag is ze van ons.’

Benjamin keek zijn broer aan. ‘Hoe bedoel je?’

‘Precies wat ik zeg. Nu is ze van ons. Jij wilt toch weten hoe het is om een vrouw te neuken? Dit is je kans.’

Benjamin kreeg een droge keel. Zou Gait menen wat hij zei? Was dit echt een hoer

en konden ze daarmee doen wat ze wilden? Ze was nog zo klein. En jong, misschien wel vier jaar jonger dan hijzelf. Hoe zou het zijn als hun zusje Geertje naakt op zo'n brandgang zou liggen terwijl twee Chinezen kwijlend naast haar zouden staan, klaar om haar te bespringen. Wat zou hij dan doen? Hij zou ze de strot afbijten.

‘Waar wacht je op?’ vroeg Gerrit. ‘Ze is er helemaal klaar voor.’

‘Ik...’ begon Benjamin. Hoe doe je dat, verdomme? Kon je er zomaar op gaan liggen en je ding in haar ding steken en dan maar rammen? Een eigenaardig gevoel be kroop hem. Hetzelfde gevoel dat hij kreeg als hij 's nachts met zijn pik speelde en aan Jannie Vreugdenhil dacht, of aan Riek Vermeer, zijn buurmeisjes. Nu was het gevoel duizend keer sterker. Het mocht! Misschien niet van de Here God. Die moest dan maar een oogje toeknijpen. Hij maakte zijn riem los en liet zijn broek zakken, maar voor hij op zijn knieën lag duwde Gerrit hem ruw opzij.

‘Ik eerst.’

Gerrit knielde voor het meisje neer en duwde haar benen uit elkaar. Ze sribbelde tegen, maar hij was veel sterker en manoeuvreerde zich tussen haar wijd gespreide benen. Hij knoopte zijn gulp open en onthulde een enorme erectie. Benjamin en het meisje haptten naar adem. Gerrit grijsde krampachtig en duwde zijn apparaat tegen haar geslacht. Ze was te nauw, of hij was te groot, of allebei en hoe hij ook duwde: hij kreeg hem er niet in. Het meisje hijgde. Haar gezicht vertrok van pijn.

‘Brood!’ snauwde Gerrit. Hij draaide zich half om naar zijn broer. ‘Schiet op. Haal mijn broedtrommel!’

Benjamin holde naar de plek waar hun tassen stonden. Hij haalde de broedtrommel van zijn broer uit diens tas en holde weer terug. Gerrit griste hem uit zijn handen, pakte een boterham met reuzel, vouwde hem om zijn pik en bewoog hem een paar keer krachtig heen en weer. Hij smeedde de boterham het bos in, leidde zijn eikel die nu glansde van het vet naar haar kruis en stootte hem in één keer naar binnen. Het meisje slaakte een hese kreet en bewoog heftig haar gebonden armen. De ketting stond zo strak dat ze haar pols wel kon breken, dacht Benjamin. Hij kon nauwelijks ademen van de spanning. Gerrit bewoog net zo woest als de hengst van meneer Van Vliet. Na een minuut die eindeloos leek te duren begroef hij zijn gezicht in de hals van het meisje en kwam klaar, grommend als een dier. Hij stond op en zei, nog nahijgend: ‘Nou jij.’

‘Moet ik er ook iets opdoen?’ vroeg Benjamin schuchter.

Gerrit grijsde. ‘Ze is al gesmeerd. Nou, schiet op. We hebben niet eeuwig de tijd.’

Benjamin trok zijn broek en onderbroek uit en knielde tussen haar benen. Zijn pik leek een eigen leven te leiden en onafhankelijk van zijn brein op zoek te gaan naar de

nieuwe bestemming. Het ging verbazend gemakkelijk. Anders dan bij Gerrit gaf het meisje geen enkele reactie toen hij in haar binnendrong en begon te bewegen. Ook hij kwam snel klaar, zo snel dat hij vergat de bijpassende geluiden te maken. Het meisje lag er bij of er helemaal niets gebeurd was. Benjamin legde haar benen weer recht en dekte haar toe. Hij keek om. Gerrit zat al bij het koffievuurtje en grijnsde hem vanuit de verte bemoedigend toe. Hij aaide haar gezicht. ‘Dank je wel’, zei hij zachtjes. Ze staaarde weer naar de lucht en leek hem volkomen te vergeten. Het vreemde gevoel verdween. Eigenlijk schaamde hij zich kapot. Was dit nou neuken? Hij vond er niks aan. Zelf doen was oneindig veel bevredigender. Of zou ook hier gelden wat zijn pa vroeger zei: ‘Oefening baart kunst’? Pa had dat kunstje heel wat keren beoefend en het resultaat mocht er zijn: tien koters. Wat zou er gebeuren als dit meisje zwanger werd? Zou hij dan met haar moeten trouwen? Of Gerrit? Nee, dat ging niet. Gerrit was al getrouwd, met Stien Baars, een harpij die volkomen tegen hem opgewassen was. Wat zou Stien zeggen als ze zou weten wat hier gebeurd was? Zou ze Gerrit het huis uitschoppen? Of zou hij dat bij haar doen? Stien kon geen kinderen krijgen, nadat ze als kind al een doodgeboren kind had gekregen, door haar eigen vader met jong geschopt.

Hij slenterde naar zijn broer en ging zwijgend naast hem zitten. Gerrit gaf hem een beker koffie en schonk zichzelf ook nog eens in. Ze slurpten de hete drank naar binnen. Na een poosje keek Gerrit opzij en vroeg: ‘Viel het mee of tegen?’

‘Tegen!’

Gerrit smeeet het restje koffie weg. ‘Dat is altijd bij de eerste keer. Later wordt het mooi.’

‘Hoe mooi?’

‘Verdomd mooi. Ik ken kerels die niks liever doen dan fokken en verdomd, daar zit iets in. Geldt ook voor sommige wijven. Maar niet voor deze.’

‘Hoe zou zij het dan zien?’

Gerrit trok een grimas. ‘Als een verplicht nummer. Kom op, we gaan aan de gang.’

Een uur later was de tweede meiler halfweg afgedekt. De vracht plaggen was op en het was al te laat om een nieuwe vracht te halen. ‘Morgen maken we hem af’, zei Gerrit.

‘Wil je die andere nog aansteken?’

‘Nee, dat doen we morgen met allebei tegelijk. We gaan naar huis.’

‘Wat doen we met haar?’

‘Goeie vraag. De ouwe aap zou haar op komen halen. Waar blijft ie?’

‘Moeten we wachten?’

‘Welnee. Hij zoekt het maar uit. Ze kan geen kant op.’

‘Gait, dat kunnen we niet maken!’

Gerrit streek over zijn kin. ‘Nee, daar heb je wel gelijk in. Ga even bij haar kijken, dan maak ik nog een bak koffie.’

Benjamin liep naar het meisje, knielde naast haar en zei: ‘Hallo, hoe gaat het?’

Geen reactie. Ze lag roerloos, leek zelfs niet te ademen. Ze keek nog steeds omhoog met een blik die nog leger was dan daarvoor. Zijn adem stakte. Ze zou toch niet dood zijn? Hij pakte haar schouder en schudde haar heen en weer, eerst zachtjes, allengs harder. Haar hoofd wiegelde mee met zijn beweging, maar verder was er geen reactie.

‘Gait!’

Gerrit kwam haastig aanlopen, gealarmeerd door de paniek in de stem van zijn broer. Benjamin keek op. ‘Het lijkt wel of ze dood is’, zei hij zachtjes. Gerrit knielde aan haar andere kant en gaf een paar kletsende slagen in haar gezicht. Haar hoofd tolde mee, maar haar ogen bleven open en weer kwam er geen reactie. Gerrit duwde haar linkerborst omhoog en legde zijn oor op haar hartstreek. Benjamin wilde iets zeggen, maar zijn broer maakte een woest gebaar: kop dicht! Hij knipte zijn zakmes open en maakte een diepe snee in haar borst.

‘Wat doe je nou?’ hijgde Benjamin.

‘Kijken of ze echt dood is’, zei Gerrit zonder zijn ogen af te houden van de wond die nauwelijks bloedde. Hij stond op, stak het mes in zijn zak en zei: ‘Dat is ze. Morsdood.’

‘Jezus! Wat nu?’

‘We gaan de meiler aansteken.’ Gerrit maakte de boeien van het meisje los en rolde haar in de deken. ‘Pak op. Jij bij haar voeten, ik bij het hoofd.’ Ze legden haar naast de eerste meiler die ze openmaakten aan het vuureind. Gerrit trok een paar stobben opzij. Samen tilden ze het meisje in het gat en vulden het op met stobben. Van buiten was nauwelijks te zien dat ze tussen het hout lag. Ze dekten de meiler weer af en staken hem aan. Toen hij goed brandde bleven ze een poosje naast elkaar staan, leunend op hun schoppen. ‘Als die ouwe komt doe ik het woord’, zei Gerrit. ‘Jij houdt je stil.’

‘Wat zeg je dan?’

‘Dat ze zich los gewurmd heeft en in het bos is gevluht.’ Gerrit keek naar de zon die langzaam achter de bomen verdween. ‘Kom, we kunnen nog net een vracht halen.’

‘We zouden toch naar huis gaan?’

‘Niet voor hij geweest is.’

Benjamin keek zijn broer vertwijfeld aan. Ze hadden zojuist een lijk weggemaakt

en nu zouden ze aan het werk gaan alsof er niks gebeurd was. Gerrit zag de vertwijfeling bij zijn broer en zei kalm: ‘Doe wat ik zeg, Bennie. Komt het allemaal goed.’

Benjamin probeerde tevergeefs de storm in zijn binnenste te beheersen. Hij had iemand doodgeneukt... Kon dat eigenlijk wel? Ja, het moest wel, want toen hij hem erin stak leefde ze nog en een uurtje later was ze dood. Zou ze helemaal opbranden in de meiler? Wat moesten ze in godsnaam doen als het ontdekt werd? Dan gingen ze voor jaren het gevang in. Je werd niet meer opgehangen voor moord, maar je kon wel levenslang krijgen. Levenslang... Misschien werd hij wel vijftig. Moest ie meer dan dertig jaar in zo’n smerige cel zitten. Jan Teugen, dorpsgenoot en kleine crimineel, had een paar jaar in de bak gezeten. Toen hij eruit kwam wilde hij er met niemand over praten, behalve als hij een borrel op had. Dan kletste hij honderduit: over de ratten, de vuiligheid, de draconische straffen als ze iets hadden uitgevreten dat niet mocht. Er mocht bijna niks. Benjamin huiverde. Nee, wat er ook gebeurde: hij zou eerder zijn tong afbijten dan vertellen wat hier gebeurd was. Gait hoefde zich geen zorgen te maken. Nooit zou hij iets zeggen, al werd ie honderd. Hij spitte met dubbele ijver toen ze de veenbesplek bereikt hadden waar ze de plaggen staken en in een half uur was de kar vol en konden ze de terugtocht ondernemen. Op een paar honderd meter voor de brandgang hoorden ze Van Vliet al schreeuwen: ‘Klootzakken! Waar zijn jullie?’

‘Hier meneer’, zei Gerrit toen ze de brandgang opreden. Van Vliet stond naast zijn paard bij de plek waar het meisje had gelegen. ‘Waar is Mi Lei?’ vroeg hij vreemd kalm.

Gerrit speelde de vermoorde onschuld. ‘Zonet was ze er nog.’

‘Wat is zonet?’ vroeg Van Vliet met die ongewoon kalme stem.

‘Een uurtje geleden of zo.’

Van Vliet wenkte met zijn rijzweep. ‘Kom eens hier.’ Gerrit liep traag naar hem toe. Van Vliet wees met de zweep naar de boeien die slordig naast de piketten lagen. ‘Wie heeft haar losgemaakt?’

‘Zijzelf, denk ik. Er is hier verder niemand geweest.’

Van Vliet keek hem indringend aan. Gerrit gaf geen krimp en staarde met een uitdrukingsloos gezicht terug. Van Vliet vloekte en hief zijn zweep hoog op.

‘Waag het niet’, zei Gerrit zacht en dreigend.

De zweep zwipte omlaag en kletste tegen de rijlaars. Het paard sprong opzij en zou gevlucht zijn als Gerrit het niet bliksemsnel bij de teugel had gegrepen.

‘U moet maar gauw naar huis gaan, meneer. Als ze terugkomt brengen wij haar wel.’

Benjamin stond naast zijn broer en keek de landheer aan. Twee onverzettelijke boeren. Van Vliet woog zijn kansen. Hij kon proberen hen te overbluffen, maar die twee zagen er naar uit dat ze zich niet lieten overbluffen. Als hij die oudste een oplazer gaf zouden ze hem met zijn tweeën aan kunnen vallen. Hij steeg op. ‘Jullie blijven hier’, gromde hij. ‘Ik kom terug met de honden om het bos uit te kammen. Waag het niet ertussenuit te naaien.’

Een half uur later verscheen Keizer, de hoofdopzichter, met een span Dobermanns aan de lijn. Hij was de meest gehate man op het werk. Zonder die honden zouden de boeren hem gemolesteerd hebben, maar die twee zwartbruine monsters boezemden iedereen nog meer angst in dan de man zelf. Hij zei geen woord, keek de gebroeders zelfs niet aan en liet de honden uitvoerig snuffelen aan de plek waar het meisje had gelegen. Hij maakte de lijn los.

‘Zoek!’

De honden stoven het bos in, hun neus laag bij de grond. Keizer kuierde achter hen aan. Voor hij het bos instapte draaide hij zich om en maakte hij een bevelend gebaar.

‘Mee, jullie.’

‘Val dood’, zei Gerrit zachtjes, maar hij durfde het bevel toch niet te trotseren. Hij gaf Benjamin een por in zijn zij en maakte een bruusk gebaar: we gaan achter die vent aan. Op de plek waar hij het meisje had gevangen drentelden de honden rusteloos heen en weer.

‘Zoek!’ schreeuwde Keizer. De beesten liepen terug naar het pad, nog steeds met hun neus op de grond en bleven staan bij de plek waar ze had gelegen. De grootste hond gromde: een angstaanjagend geluid. Keizer draaide zich om en keek Gerrit aan. ‘Waar is die teef?’

Gerrit hief zijn handen op. ‘Geen idee.’

‘Jij weet het verdomd goed’, zei Keizer. ‘Mee. Allebei. Schoppen meenemen.’

Hij lijnde de honden aan en liep naar de plek waar ze zojuist waren geëindigd. De vorige dag hadden de gebroeders hier plaggen gestoken. De honden liepen weer een rondje en bleven op een bepaald punt staan, hun koppen opgeheven. Keizer inspecteerde de grond. Hier was onlangs gegraven, geen twijfel mogelijk.

‘Graven!’

De gebroeders begonnen te spitten. In een mum van tijd hadden ze een gat van twee meter lang, een meter breed en een meter diep gegraven. Keizer beval hen eruit te komen en stuurde de honden in het gat die even snuffelden en weer omhoog keken. Keizer vloekte.

‘Ze is hier, die teef. Ik voel het. Waar hebben jullie haar gelaten?’ Hij keek Benjamin aan. ‘Jij, jongen, jij hebt je bek nog niet opengedaan. Waar is ze?’

‘Ik weet het niet.’

‘Jij weet het verdomd goed’, gromde Keizer. ‘Ik laat jullie vanavond ophalen door de marechaussee en dan zullen we eens zien of er niet gepraat wordt.’

‘Zeker’, zei Gerrit. ‘Dan zullen we ze haarfijn vertellen wat meneer Van Vliet met haar gedaan heeft.’

Keizer vernauwde zijn ogen tot spleetjes. ‘Het is zijn woord tegen het jouwe. Een boer en een heer. Wie denk je dat ze zullen geloven?’

‘Twee boeren’, zei Gerrit kalm.

‘Jouw broer is minderjarig. Zijn getuigenis geldt niet.’

‘Zeker wel’, zei Gerrit met dezelfde pesterige kalmte. ‘Ik ben bij de marechaussee geweest en ik weet hoe het werkt. Elke getuigenis is rechtsgeldig en het maakt geen reet uit of hij van een hoge schuinsmarcheerder of van een achttienjarige meiler is.’

Er kwam een spoortje onzekerheid in Keizers blik. ‘Jullie blijven beschikbaar.’

Gerrit grijnsde. ‘Je kunt ons hier elke dag vinden.’

‘Jullie zijn hier uitgewerkt’, zei Keizer. ‘Daar zal ik persoonlijk voor zorgen.’

‘Doe dat. Dan vertel ik iedereen die het horen wil waarom wij hier niet meer werken.’

‘Is dat niet té brutaal?’ vroeg Benjamin toen Keizer met zijn honden verdwenen was. ‘Zo meteen komt hij terug met de marechaussee en wat doen we dan?’

‘Dat doet hij niet’, zei Gerrit. Hij spuwde in het gat. ‘Kom, we gooien het dicht. Zo’n graf in het bos is levensgevaarlijk.’

‘En?’ vroeg Van Vliet toen Keizer zonder de honden zijn studeerkamer binnenkwam.

‘Niks gevonden.’

‘Godverdomme.’ Van Vliet rees overeind en keek zijn meesterknecht woedend aan. ‘Kan ik dan helemaal niets aan je overlaten?’

‘Die twee weten waar ze is’, zei Keizer. Hij was na al die jaren waarin ze samen hadden gewerkt niet meer onder de indruk van de woede van zijn baas. Zeker, hij kon hem maken en breken en als hij wou zette hij hem dezelfde avond op straat. Dat zou heel onverstandig zijn, want het argument dat de gebroeders hadden gebruikt gold voor hem in nog veel sterkere mate. Als hij uit de school zou klappen over de dingen die zich hier hadden afgespeeld en wat er destijds in Deli was gebeurd dan bleef er geen spaan van meneer Van Vliet over. Ze hadden elkaar in de tang en wisten het beiden maar al te goed.

‘Han, je bent een sukkel’, zei Van Vliet. Zijn woede was even snel gezakt als hij was opgekomen. ‘Je kunt toch wel een stel boeren aan het praten krijgen?’

Keizer glimlachte. Een venijnig lachje. ‘Maakt u zich geen zorgen, meneer. Ik kom

er wel achter. Zij weten waar ze is. Ik vermoéd waar ze is. En wij kunnen er allebei zeker van zijn dat zijzelf nooit meer in staat zal zijn om te vertellen wat er gebeurd is. We laten ze gewoon hun gangetje gaan. Ooit komt de gelegenheid en dan zal ik ze laten voelen wat het betekent om het Ronde Huis te belazeren.'

'Zo ken ik je weer. Weet je nog hoe we het in Deli deden?'

'Met een zweep van neushoornhuid', zei Keizer grimmig.

'Hier hebben we geen neushoorns. Maar ook van een ezelhuid kun je prima zweepen maken.'

Van Vliet stak een sigaar op toen Keizer was weggegaan. Tja, de goede, oude tijd. Keizer was zijn eerste assistent geweest op de tabaksonderneming en daar had hij met harde hand het werkvolk onder de duim gehouden. Hier was geen poenale sanctie die hem daarginds een vrijwel onbeperkte macht over de koelies had gegeven. Hier moesten ze het doen met dreigementen om het werk af te pakken of het loon te korten. Helaas kon dat niet bij kleine zelfstandigen zoals de gebroeders Jonker. Zeker, hij kon het sprokkelrecht intrekken, of hen verbieden hun meilers te bouwen op zijn grond. Maar ze hadden een machtsmiddel, dat had die oudste broer verdomd goed gezien. Wat stom dat hij zich in hun bijzijn zo had laten gaan met Mi Lei. Hij had haar nooit achter moeten laten in dat bos. Kleine teef... Ze moest een lesje leren, maar nu dreigde het zich tegen hem te keren. Als ze dood was, en daar twijfelde hij niet meer aan, dan kreeg hij een probleem met de prins. Wanneer zou hij ook alweer komen? Hij bladerde in zijn agenda. Over twee weken... Goed, tijd genoeg om een alternatief te bedenken. Opeens kwam het meisje Jonker in zijn gedachten. Verdomd, Geertje... Dat ie daar niet eerder aan had gedacht. Hij nam een lange trek van zijn sigaar en blies de rook in een serie volmaakte kringen naar het plafond. Geertje Jonker. Zeventien jaar. Iets ouder dan Mi Lei en minstens even aantrekkelijk. Hij schelde. Vrijwel onmiddellijk kwam Francien binnen, zijn halfzus die als hoofd van de huishouding fungeerde.

'Wat is er van je dienst?'

'Stuur het dienstmeisje naar me toe.'

'Wie van de drie?'

'De jongste, Geertje. En zorg dat ze schoon is van onderen.'

Francien knikte en ging de kamer uit. Van Vliet keek haar na. Zijn halfzusje zag er goed uit en ze was hem volledig toegewijd. Kletste niet, stelde geen lastige vragen, deed prompt en goed wat hij haar opdroeg. Ze had die meiden stevig in de hand. Ook het manlijke personeel was beducht voor haar. Zou ze met iemand het bed delen? Hij grijnsde. Geen sprake van. Francien koesterde haar maagdelijkheid. Als het zo doorging zou ze als maagd het graf ingaan. Ooit, in een dronken bui had hij wel eens

met de gedachte gespeeld haar zelf te pakken, maar hij had die gedachte onmiddellijk weer verworpen. Bloedschande: gruwelijk. Oké, hier in het dorp keek niemand daar van op. Vaders die dochters en ooms die nichtjes onteerden kwamen hier zo vaak voor dat niemand zich meer verbaasde, al werden de mannen die betrappt werden als zielige sukkels neergezet. De meisjes waren voor het leven getekend. Kwamen zelden meer aan de man en als dat gebeurde mondde het bijna altijd uit in een ongelukkig huwelijk.

Een klopje op de deur.

‘Ja!’

Het meisje Jonker kwam binnen. Zwart jurkje, smetteloos schortje voor, wit kapje op. Hij monsterde haar en knikte goedkeurend. ‘Kom binnen. Wij moeten eens praten.’

Ze bleef voor de deur staan. Hij wees naar de stoel voor het bureau. ‘Ga zitten.’

Geertje ging op het puntje van de stoel zitten. Hij grinnikte. ‘Ontspan, meid, ik vreet je niet op. Vertel eens over je ouderlijk huis. Je werkt hier nu drie jaar en ik weet bijna niets van je.’

Geertje keek hem aan. Een opmerkelijk frisse, vrijmoedige blik. Het gebeurde zelden dat ze je hier recht aankeken. Hij glimlachte. ‘Je lijkt op je broers. Ben jij ook zo’n vrijbouter?’

‘Nee meneer, want ik werk hier. Mijn broers zijn eigen baas.’

‘Niks voor jou?’

Ze lachte. ‘Meilers bouwen? Dat is geen vrouwenwerk. En hier in huis bevalt het me best. En als het me niet meer bevalt, kan ik altijd ergens anders een baantje zoeken.’

‘Dat zal niet nodig zijn, hoop ik. Goed, vertel over je familie en daarna zal ik vertellen waarom ik je heb laten komen.’

‘Heeft het een met het ander te maken?’

Hij lachte. ‘Niet zo slim doen, kind. Vertel nou maar.’

Ze knikte. Toen begon ze te vertellen. Aarzelend in het begin, maar naarmate haar verhaal vorderde steeds levendiger. Over haar moeder die na de dood van haar vader de eindjes aan elkaar moest knopen, met hulp van haar broers. Over Gerrit die als oudste broer een voorbeeld voor de anderen was. Over haar schoonzus Stien die bij hen inwoonde, zich met moeite in een ondergeschikte rol schikte en geen gelegenheid voorbij liet gaan om de machtsstrijd met haar schoonmoeder aan te gaan. Over Benjamin, de broer die net boven haar kwam en met wie ze een bijzondere band had. Van Vliet liet haar babbelen en sloeg alle relevante details in zijn geheugen op. Ooit kwamen ze van pas. En als zijn plan met haar door zou gaan,

had hij een troef in handen die meer waard was dan een zweep van neushoornhuid.

4 Nunspeet 2013

Een van de onderzoeksmethoden die ik van Ben van Arkel heb overgenomen is wat zijn vroegere medewerkers noemden ‘het gesprek met het ijs’. Ben laat het lijk op een tafel in het dodenhuis leggen en gaat er een paar uur naast zitten. Hij denkt aan niets in het bijzonder, laat zijn gedachten gaan zoals ze komen. Meestal gebeurt er niets en gaat het lijk met het label aan de grote teen weer terug in de koelcel. Maar soms gaat de dode praten en vertelt via een film in Bens brein wat er in de laatste momenten van zijn of haar leven is gebeurd. Het is allemaal hoogst onwetenschappelijk en het zal zeker het politieblad niet halen, maar soms werkt het. Het lijk is al door het NFI geschouwd. Het is open gemaakt, de organen zijn eruit gehaald om gewogen, gemeten en zo nodig verder onderzocht te worden en daarna stoppen de pathologen alle onderdelen er weer in en naaien ze het lijk dicht. Hoewel ze dat zo netjes mogelijk doen – alsof ze er een ritssluiting inzetten – is het een huiveringwekkend gezicht, zo’n dichtgenaaide borstkas en schedel. Bovendien neemt het lijk op de tafel langzaam de omgevingstemperatuur aan. Het ontbindingproces dat in de koelcel grotendeels stil ligt, komt weer op gang en de dode gaat stinken. Aan die lucht zal ik nooit wennen, hoeveel doden in diverse stadia van ontbinding ik in mijn lange loopbaan als rechercheur ook heb gezien én geroken. In het begin van onze samenwerking keek ik dus met afgrijzen naar die gewoonte van mijn baas. Humbug, dacht ik, tijdverspilling, forensische kwakzalverij. Dat is het misschien ook wel. Zoals ik al zei: een wetenschapper zou er zijn neus voor ophalen. Ik doe dat niet meer, want ik heb gezien dat het werkt. Na zo’n seance in het dodenhuis dacht Ben anders: scherper, intuïtiever en met gedachtesprongen die schijnbaar onlogisch waren en ons nochtans dichtbij de oplossing brachten. Aly Postma kan ook zo denken. Zij zal niet zoals Ben een paar uur naast een lijk gaan zitten, maar ook zij kan op even onverwachte als onorthodoxe ideeën komen die de oplossing van een schijnbaar onoplosbaar raadsel naderbij kunnen brengen.

Ik denk anders. Methodisch, nuchter, wetenschappelijk: indien A, dan B. Volgens hoofdcommissaris Van der Poel maakt die mix van denkwijzen ons tot zo’n sterk onderzoeksteam dat misdrijven kan oplossen waar grotere rechteams niet uitkomen. Dit keer was de methode van Ben van Arkel onbruikbaar, want de voorwaarde is natuurlijk wel dat je een lijk hébt. Nu hadden we alleen een stel foto’s die met een mobiele telefoon waren gemaakt, geen objecten die een geestverruimende trance zouden bewerkstelligen. Bovendien had het lijk op de foto’s geen hoofd, wat de identificatie bijzonder lastig zou maken, ook als we dat

hoofdloze lichaam wél hadden gevonden. Ik heb eens gezien hoe een paleontoloog uit een paar kaakbotfragmenten – niet eens een heel kaakbot – een geloofwaardig beeld had gemaakt van de prehistorische jager van wie de fragmenten afkomstig waren. Ik vond het bewonderenswaardig en vroeg of hij dat ook zou kunnen doen als hij alleen delen van de rest van het skelet had, bijvoorbeeld een dijbeenbot. ‘Moeilijk’, antwoordde hij. ‘Het kan, maar de kans op fouten is veel groter. Schedelfragmenten zijn veruit het beste materiaal voor reconstructies.’ Ik heb dat in mijn oren geknoopt. We zouden digitaal een hoofd aan het lichaam kunnen toevoegen, maar het bleef een gok en het zou nog riskanter zijn om ermee de boer op te gaan.

De hulp van het publiek was de enige oplossing om achter de identiteit van de vermiste vrouw te komen. Dat had al veel eerder moeten gebeuren, maar de vondst van het lijk was een volle week geheim gehouden, ‘in het belang van het onderzoek’ zoals de districtscommandant beweerde met de pedanterie waarmee opsporingsambtenaren in het openbaar hun canards maskeren. Onzin natuurlijk. De zoekactie door het regionale researcheteam had niets opgeleverd en had de omwonenden alleen maar nog nieuwsgieriger gemaakt: wat zoeken die lui daar in het Zandenbos? Het leverde talloze vragen op die onbeantwoord bleven, dus lieten we via het tv-programma *Opsporing Verzocht*, waar Aly live in de studio was om de zaak toe te lichten, de foto’s van het lijk zien met een tekening van de tatoeage die een politietekenaar op aanwijzingen van Jurgen Knot had gemaakt. Helaas had Jurgen niet kunnen lezen wat er op het vaantje stond, maar de tekening van de vlinder met het hakenkruis was al suggestief genoeg. Wie dit had gezien, kon zich niet vergissen. Het probleem was dat het niet erg waarschijnlijk was dat veel mensen het naakte lichaam van de vrouw hadden gezien, tenzij ze prostituee was. Ook dan zouden degenen die haar herkenden niet happig zijn dat aan ons door te geven. Hoerenlopers willen anoniem blijven en uit het feit dat er opmerkelijk weinig respons kwam op de tv-oproep, leidden we af dat onze veronderstelling van haar beroep klopte. Toch kwam de gouden tip: een vrouw die zich Nadia noemde en Engels sprak met een Oost-Europees accent zei dat ze zowel het lichaam als de tatoeage herkende. Achteraf was het een gelukkig toeval dat Aly de telefoon opnam, want als ze mij had gehoord dan had ze de hoorn waarschijnlijk neergelegd zonder iets te zeggen. Nu stemde ze toe om ons over een uur in de stationsrestauratie van Apeldoorn te ontmoeten. Toen Aly vroeg hoe we haar konden herkennen, zei ze dat zij háár wel zou herkennen van het tv-programma.

Ze zat bij het raam aan de perronkant: een jonge vrouw in spijkerbroek en een kort zomerjasje. Een gezicht met onmiskenbaar Slavische trekken. Haar asblonde haar was in een kunstige knot opgestoken. Op het tafeltje stond een halflege koffiekop. Ze

speelde met haar mobiele telefoon toen we de restauratie binnenkwamen en ging daar mee door toen we aan haar tafeltje verschenen.

‘Nadia?’ vroeg Aly.

Ze keek even op, knikte en keek weer op haar mobieltje.

‘Jij hebt ons gebeld’, zei Aly. ‘Mogen we gaan zitten?’

‘Oké.’

We gingen zitten.

‘Wil je nog een kop koffie?’ vroeg Aly.

Een knikje. Ik stond op, haalde drie koppen koffie bij de balie en zette ze voor ons neer.

‘Dit is inspecteur Jan Huisman, mijn chef’, zei Aly.

Ze bekeek me met onverhulde argwaan. ‘Ik wil hem er niet bij hebben.’

‘Waarom niet?’ vroeg Aly.

‘Omdat hij een man is.’

Ik pakte mijn kop koffie en ging aan een ander tafeltje zitten, een flink eind van de andere twee verwijderd. Ik kon haar zien, niet horen. Dat was ook niet nodig, want Aly had een ijzeren geheugen en zou het gesprek zo nodig woordelijk kunnen herhalen. Bovendien kon ik nu zien hoe de jongedame zich verstond met een Nederlandse politievrouw. Ze klapte haar mobieltje dicht, wierp nog een vijandige blik in mijn richting en begon te praten.

Ondanks haar sterke geheugen schreef Aly terwijl het meisje praatte. Ik vroeg me af waar ze vandaan kwam. Polen? Rusland? Belarus? Oekraïne? Een van de Baltische staten?

‘Ze komt uit Lviv in West-Oekraïne’, zei Aly die na tien minuten aan mijn tafeltje verscheen. ‘Ze wil nog een kop koffie en ze heeft geen bezwaar meer dat jij erbij komt zitten.’

‘Kijk eens aan’, zei ik. ‘Ga dan maar gauw terug, voor ze hem smeert. Haal ik ondertussen die koffie. Wil jij ook nog?’

‘Nee, dank je. Luister Jan, ze heeft slechte ervaringen met de politie in haar land.’

‘Ik snap het. Zeg maar dat ik op mannen val.’

‘Homo’s zijn daar niet populair. Laten we het alsjeblieft zakelijk houden.’

‘Ja, baas.’

Ze trok een grimas en haastte zich terug naar onze informante. Even later schoof ik ook aan. Ik stak mijn hand uit die Nadia na een korte aarzeling aannam en zei: ‘Bedankt voor de uitnodiging. Zou je in het kort willen herhalen wat je aan mijn collega hebt verteld?’

‘Dat doe ik wel’, zei Aly haastig. Ze vertelde dat Nadia een stacaravan op een

Noord-Veluwse camping deelde met Elena Petru, een Poolse uit Poznan die in Lviv had gestudeerd. Ze was dit voorjaar samen met Nadia en een groep Poolse en Oekraïense mannen en vrouwen naar Nederland gegaan om asperges te steken. Een Pool had hen geronseld met beloften van hoge verdiensten in het Nederlandse arbeidersparadijs. Ze kwamen terecht bij een aspergekweker in Liempde die op stukloon betaalde en hen huisvestte in de loods waar de asperges werden verpakt. Nadia en Elena hadden al snel bekeken dat er gemakkelijker manieren waren om rijk te worden. Ze reisden op de bonnefooi naar de Veluwe, huurden een stacaravan bij Nunspeet en begonnen te tippelen langs de belangrijkste recreatieweg in de boswachterij. Hun komst ging niet zonder slag of stoot, maar na enige schermutselingen over de betere standplaatsen hadden ze een plekje veroverd waar de andere tippelaarsters hen met rust lieten.

‘Wanneer zijn ze hier begonnen?’ vroeg ik.

‘Begin mei.’

‘Vier weken geleden’, zei ik peinzend. ‘En hoelang kennen ze elkaar?’

‘Een maand of vijf. Ze hebben elkaar in Lviv ontmoet. Ze studeerden allebei aan de universiteit. Nadia heeft Engels gedaan.’

‘En die andere vrouw?’

‘Een agrarische studie. Ze weet niet precies welke.’

‘Vandaar die asperges’, zei ik.

‘Wat zegt hij?’ vroeg Nadia.

‘Hij herhaalt wat ik hem verteld heb’, zei Aly.

‘Ik hoorde hem het woord asperges zeggen. Ik haat dat woord!’

‘Oké, oké’, zei Aly snel. ‘We zullen het niet meer over je werk in het zuiden hebben.’

‘Kan ik je iets vragen?’ vroeg ik.

Ze knikte nauwelijks zichtbaar.

‘Wat is het woord bij de tatoeage van je vriendin?’

Ze glimlachte. Een kil, sceptisch lachje. Niettemin een lachje. ‘Svoboda.’

‘Wat betekent dat?’

‘Vrijheid.’

‘Hoe schrijf je dat in cyrillisch schrift?’

‘Zo.’ Ze schreef het op: СВОБОДА. Ik tuurde naar de letters. Dit stond dus op haar lijf. Ik hoopte dat Jurgen Knot het zou herkennen. ‘Vrijheid. Was dat waarnaar ze op zoek was?’

‘Ja. Dat deden we allebei.’

‘Heeft zij het gevonden?’

‘Nee. Ze stierf.’

Ik haalde een paar foto’s uit mijn tas en legde ze op tafel. ‘Gisteren zag je deze foto’s op de tv. Weet je zeker dat ze van je vriendin Elena zijn?’

‘Ja. Ik herken haar lichaam en de tatoeage.’

Ik keek haar onderzoekend aan. Ze weerstond mijn blik en staaarde terug met een uitdagende trek op haar gezicht: kom maar op. ‘Ze verdween dus een week geleden. Waarom heb je zo lang gewacht om haar vermissing te rapporteren?’

‘Omdat ik niet wist dat ze vermist werd.’

‘Hoezo? Ze was al een week van huis.’

‘Ik heb je collega al verteld dat ze vorige week naar Oekraïne vertrok.’

‘Alleen?’

‘Nee, met een kerel.’

‘Weet je hoe hij heet?’

‘Nee.’

‘Kun je hem beschrijven?’

‘Lang, knap, charmant. Goed gekleed.’ Een korte aarzeling. ‘En rijk.’

‘Hoe weet je dat?’

‘Hij had een dure auto.’

‘Wat voor auto?’

‘Een Maserati. Ik weet niet welk type.’

‘Hoe oud was die man?’

‘Rond de dertig. Misschien iets ouder, of iets jonger.’

‘Nederlander?’

‘Nee. Hij sprak Russisch met ons.’

‘Hij heeft dus ook met jou gesproken?’

‘Ja.’

‘Wat zei hij?’

Ze haalde haar schouders op. ‘Hij wilde ons allebei neuken. Voor niks.’

‘Een rijke vent? En twee arme meisjes?’

Weer dat cynische lachje. ‘Rijke mensen willen rijk blijven.’

‘Goed, dus deze Russisch sprekende, charmante Shylock heeft jouw vriendin overgehaald met hem mee te gaan naar wat? Rusland? Oekraïne? Polen?’

‘Oekraïne natuurlijk. Iedereen spreekt Russisch in ons land.’

‘Zei Elena wanneer ze terug zou komen?’

‘Na een maand of zo. Ze gaf me de helft van de huur van de caravan vooruit.’

‘Hoeveel is dat als ik vragen mag?’

‘Tweehonderdvijftig euro. We betalen samen vijfhonderd per maand.’

‘Wie is de eigenaar van de caravan?’

‘Die is dood. De campingbeheerder verhuurt hem namens de nabestaanden.’

‘Mag je er in de zomer blijven wonen?’

‘Natuurlijk. We hebben hem gehuurd!’

‘In de zomer gaan de prijzen omhoog. Vijfhonderd is dan goedkoop.’

‘Goedkoop?’ riep ze uit. ‘Ben je gek geworden? Het is hartstikke duur!’

‘Niet naar Nederlandse maatstaven. Je betaalt makkelijk duizend per maand in de zomer.’

Ze keek me hoofdschuddend aan. ‘Het is hier godverdomme crisis. En verder...’

‘Ja?’

‘Laat maar.’

Ik grijnsde. ‘Hij vindt je wel aardig.’

Ze grijnsde terug. ‘Zoiets, ja.’

Ik keek Aly aan. ‘Geloof jij dit verhaal?’

‘Woord voor woord.’

‘Ik ook.’

Nadia had ons gesprekje onbewogen aangehoord. ‘Geloof je me?’ vroeg ze.

‘Ja’, zei ik.

‘Krijg ik een beloning?’

‘We gaan je verhaal na en we moeten haar papieren en bezittingen zien. Als blijkt dat zij de persoon van de foto’s is, krijg jij de beloning die we op tv genoemd hebben.’

‘Hoeveel is dat?’

‘Vijfduizend euro.’

‘Hoeveel is dat in dollars?’

‘Ongeveer zes en een half duizend.’

‘Niet veel voor de gouden tip.’

‘*Take it or leave it.*’

‘*I’ll take it*’, zei ze kalm.

Ik keek haar een poosje peinzend aan. Hoe kon ze zo koel blijven onder de dood van haar collega? Ze woonden samen in een caravan waarin je elkaar na een poosje de tent uitvecht. Ze zullen dus op zijn minst goede vriendinnen zijn geweest, maar het leek of ze over een vage kennis sprak, wier lot haar niet beroerde. ‘Nadia, ik heb nog twee vragen, als je het goedvindt. Sprak Elena net zo goed Engels als jij?’

‘Nee, een mondvul. En wat Duits. Als we samen stonden deed ik het woord.’

‘Goed. Tweede vraag: waarom ben jij zo koel onder de dood van je vriendin?’

Ze keek me furieus aan. ‘Gisteravond was ik geschokt toen ik jullie verhaal

hoorde op de tv en besepte dat het om Elena ging. Ik heb de hele nacht niet geslapen. Waarom denk je verdomme dat ik jullie gebeld heb? *You pigs!*

‘*Don’t shoot the man at the piano, please.* Het was alleen maar een vraag.’

‘Een klotevraag! Een typische *pigs*vraag!’

‘Sorry hoor. Ik wil je niet van streek maken. Je hebt ons prima geholpen.’

‘Heb je een foto van Elena?’ vroeg Aly die weer ijverig had zitten schrijven.

Nadia groef in haar tasje en legde twee fotootjes op tafel die kennelijk in een pasfotohokje waren gemaakt. Ze stonden er samen op, op de ene gekke bekken trekkend, zoals alle jonge mensen in zo’n hokje doen. Op de andere keken ze glimlachend in de lens.

Ik keek lang naar de laatste foto. ‘Knap meisje’, zei ik. ‘Meisjes!’

Ze nam mijn correctie met een ironische blik. ‘Ze was mooi’, zei ze kalm. ‘Als een auto met één vent erin stopte dan koos hij meestal haar uit.’

‘Ik zou voor jou zijn gestopt.’

Ze lachte, voor het eerst een gewone, vrolijke lach die haar ronde gezicht een onverwachte charme gaf. ‘Dat is aardig voor een *pig*.’

‘Zijn dit de enige foto’s die je hebt?’ vroeg Aly.

‘Nee, er zijn er nog een paar in de caravan.’

‘Mogen we die zien?’

‘Nu?’

‘Als dat kan, graag.’

‘Ik wil eerst wat eten. Ik heb sinds gisteravond niet meer gegeten.’

‘Wat wil je hebben?’ vroeg ik.

‘Wat hebben ze hier?’

‘*Ham and eggs*? Een glas warme melk? Thee?’

‘*Ham and eggs*. En thee alsjeblieft.’

Ik bestelde een dubbele uitsmijter bij de balie die door een juffrouw die zich stierlijk stond te vervelen direct werd klaargemaakt. Ik liep terug met het volle bord en zette het voor haar neer. ‘Thee komt eraan.’

Ze viel erop aan of ze uitgehongerd was. In een mum van tijd was het op. De serveerster kwam de thee brengen.

‘Wil je nog meer?’ vroeg ik.

Ze aarzelde. ‘Ik groei dicht.’

Ik lachte. ‘Je bent jaloersmakend slank. Kom, neem nog een portie.’

‘Graag.’

Ik bestelde nog een uitsmijter bij het meisje dat even uit haar rol als verveelde serveerster viel en geamuseerd naar haar gast keek. ‘Ik heb nog nooit iemand zo snel

een dubbele uitsmijter zien eten.'

'Ik ook niet', zei ik. 'Ik zou er verdomme zelf trek van krijgen.'

Aly klopte op mijn buik. 'Niemand zal jou jaloersmakend slank noemen.'

Ik zuchtte. 'Slechts één dubbele uitsmijter dus. Mag het weer met die formidabele snelheid?'

Het meisje grinnikte. 'Als je maar betaalt.' Ze verdween in haar keukentje en kwam even later een uitsmijter brengen die er zo lekker uitzag dat het water me in de mond liep. Nadia at de helft op en schoof het bord van zich af. 'Dit was genoeg. Dank je wel.'

'Heb je bezwaar als ik de rest opeet?' vroeg ik.

'Ga je gang. Jij betaalt.'

Ik at de rest op, nam het bord mee naar de balie en rekende af. Ik gaf het meisje een forse tip die ze met een glimlachje opstreek. De verveelde houding was geheel verdwenen.

De caravan stond op een van de parken die het grootste Nederlandse natuurgebied zijn huidige mottige karakter geven. Voor een dakkapel moet je duizend formulieren invullen en dan nog heb je kans dat de schoonheidscommissie aanmerkingen maakt, maar zo'n park kan iedereen beginnen. Geen ambtenaar zal zich bekommeren om de stuitende lelijkheid van die rijen stacaravans met nog lelijker tuintjes eromheen, steevast voorzien van tenminste één tuinkabouter met kruiwagen.

De beheerder had ons met Veluwse argwaan bekeken, maar toen Nadia vriendelijk groette, knikte hij stuurs en liet ons zonder vragen doorlopen. De caravan was zeven meter lang en ingedeeld in drie piepkleine hokjes: twee slaaphokjes aan weerskanten en een living met keukenblokje in het midden. Er was zelfs een douchehokje met wc. Om gillend gek te worden, dacht ik, maar voor de twee Oost-Europese meisjes was het kennelijk ruim genoeg. Het zag er opvallend netjes uit. Nadia haalde een klein fotoalbum uit een van de slaaphokjes en legde het op tafel.

'Kijk maar. Foto's van haarzelf en haar familie.'

We bekeken de foto's aandachtig. 'Waar is dit? Haar ouderlijk huis?'

Ze knikte. 'Dit is in Poznan, West Polen. Ze zijn later naar Lviv verhuisd.'

'Heb je het adres van haar ouders?'

'Nee, maar dat kan ik wel opzoeken.'

'En dit?' Ik wees op een foto van een klein treinstation met een roestig bord, waarop *Sobibor* stond.

Ze wierp er een vluchtige blik op. 'O dat? Ja, daar hebben ze een poosje gewoond. Haar vader en haar broers werkten er in de bossen. Het schijnt dat ze daar

moeilijk arbeiders konden krijgen.’

Sobibor... Zou het iets te maken hebben met het hakenkruis in de tatoeage? Nadia leek mijn gedachten te raden. ‘Ze hadden de pest aan joden.’

‘Vandaar die swastika?’

‘Swastika?’

‘Hakenkruis.’

Schouderophalen. ‘Geen idee. We spraken er nooit over.’

‘Dus je weet niet of Elena ook een jodenhaatster was?’

‘Nee.’

Ik keek haar onderzoekend aan. Ze staaarde bot terug, duidelijk niet van zins meer te vertellen dan nodig was.

‘Paspoort? Identiteitskaart?’

Ze keek me meewarig aan. ‘Vorige week is ze naar huis gegaan. Natuurlijk nam ze haar paspoort mee.’

Ik accepteerde de sneer. ‘Weet je wanneer ze geboren is?’

‘Op 18 augustus 1988’, zei ze prompt.

Slimme meid. Had zich goed voorbereid op dit gesprek.

‘Waarom zijn ze van Polen naar Oekraïne verhuisd?’ vroeg Aly.

Nadia haalde haar schouders op. ‘Geen idee. Misschien zagen ze meer kansen in Oekraïne. Polen is arm, hoor. En Sobibor ligt al op de grens.’

‘Sprak Elena wel eens over haar geboorteland?’

‘Zelden.’ Ze keek even peinzend voor zich uit. ‘We praatten überhaupt niet veel.’ Ze glimlachte. ‘Dat is waarschijnlijk de beste manier om ruzie in zo’n klein hokje te vermijden. En aan het eind van de dag waren we zo moe dat we meestal vroeg naar bed gingen. Het was puur toeval dat ik jou gisteren op de tv zag.’

‘Heb je kleren van haar voor ons?’ vroeg ik. ‘Ik bedoel, ongewassen kleren.’

Ze schudde haar hoofd. ‘Ze heeft haar kleren meegenomen. En ik heb gewassen wat ze hier heeft achtergelaten. Ondergoed en zo.’

‘Ik neem terug wat ik zei over je onverschilligheid’, zei ik. ‘Je bent een ware vriendin.’

Weer toonde ze die charmante glimlach. ‘Je kunt geen ongewassen kleren laten liggen in een caravan. Waarom moet je ze eigenlijk ongewassen hebben? Dat is toch vies?’

‘Voor de geur. We willen met honden gaan zoeken op de plek waar ze is gevonden.’

Ze sprong op. ‘Haar nachtpon ligt nog onder haar kussen. Wacht, ik haal hem even.’

De hondengeleiders lieten hun Mechelse herders uitgebreid snuffelen aan het nachthemd van Elena Petru. Ze waren met zijn drieën: twee hondengeleiders en een jonge agente die Astrid Jonker heette en door de districtscommandant was meegestuurd omdat ze hier opgegroeid was en het terrein kende als geen ander. De honden liepen rusteloos snuffelend heen en weer op de vindplaats tot een van hen het inmiddels tien dagen oude spoor te pakken kreeg en ervandoor ging. Zijn baas liep snel achter hem aan. De andere hondenman spoorde zijn hond aan en grijnsde triomfantelijk toen zijn troeteldier het spoor ook te pakken kreeg en achter de andere hond aanging. Aly en ik wilden meelopen, maar de jonge agente schudde haar hoofd. ‘Het heeft geen zin. Ze lopen een rondje en komen hier vanzelf weer terug.’

Ze had gelijk. We hoorden de honden blaffen in het bos. Eerst dichtbij, toen iets verder weg en weer dichtbij. Na een half uur kwamen de hondengeleiders met hun dieren terug.

‘Lauw’, zei de oudste. ‘We lopen een rondje tussen de plek waar die meiden gestaan hebben en hier, waar ze gevonden is.’

‘Is er geen mogelijkheid dat ze ergens middenin begraven is?’

‘Dan waren de honden gaan spitten’, zei hij. De ander viel hem bij. ‘Als Castor en Pollux op een spoor zitten en gaan graven, dan weten wij vrijwel zeker dat daar iets onder de grond ligt. Nu liepen ze alleen maar in het rond.’

‘Geen kans dat er buiten dat rondje nog een spoor loopt?’

‘Dan hadden ze het geheid gevonden’, zei de eerste hondengeleider.

Aly en ik keken elkaar aan. ‘Wat nu?’ vroeg ze.

‘U kunt nog gaan prikken’, zei de oudste hondengeleider. ‘En wij willen daar best voor terugkomen, maar ik acht de kans minimaal dat ze daar ergens ligt.’

‘Alles wijst erop dat ze van hier in een voertuig is meegenomen’, zei de andere man.

‘Ze hebben na de melding het bos uitgekamd en geen bandensporen gevonden’, zei ik.

‘Tja, dan hebben wij er ook geen verklaring voor’, zei hij. ‘En nogmaals, we komen graag terug. Niks is zo lullig als een dood spoor. Ook voor hen.’ Hij wees naar de honden die met gespitste oren naast hun baasjes stonden.

Ik keek naar de jonge agente. ‘Jij kent het terrein. Heb jij nog een suggestie?’

‘Misschien...’ zei ze. ‘Hoelang zat er tussen het moment waarop Rianne en Jurgen haar vonden en het moment dat de collega’s hier voor de eerste keer kwamen?’

‘Ongeveer een uur’, zei Aly. ‘Waarom vraag je dat?’

‘Omdat ik me afvraag hoe ik het zelf zou doen als ik hier iemand in zo’n korte tijd

weg moest halen zonder sporen achter te laten.’

‘Hoe zou je dat dan doen?’ vroeg ik.

‘Met een vliegend tapijt’, zei de eerste hondenman grijnzend.

‘Of een drone’, vulde de ander aan.

‘Even serieus, mannen’, zei ik kortaf.

Astrid liep naar de plek waar het lijk had gelegen en hurkte neer. ‘Hier lag ze dus, volgens Rianne de Waal in de lengterichting naar het Ronde Huis gekeerd. Nou ja, naar de plek waar het gestaan heeft natuurlijk.’ Ze keek om zich heen. ‘Vroeger speelden we hier rovertje. En als je gepakt was, werd je opgesloten in de bunker.’

‘Wat is de bunker?’ vroeg ik.

‘Een oude ijskelder. Toen ik klein was kon je er nog in. Later heeft Staatsbosbeheer het dicht gemaakt omdat het te gevaarlijk werd als mensen daar in kropen.’

‘Het bestaat dus niet meer’, zei ik. ‘En jij hebt ook geen idee hoe ze dat geflikt hebben?’

‘Nog niet’, zei ze kalm, niet onder de indruk van mijn scepsis. ‘Maar als u me de tijd geeft wil ik er graag nog eens over nadenken.’

‘Ik denk graag mee’, zei Aly. Ze keek mij aan en vervolgde: ‘Astrid heeft gelijk. Laten we er de tijd voor nemen, Jan. We weten om wie het gaat en we weten vrijwel zeker dat ze hier niet meer is. De vraag blijft hoe ze haar weggehaald hebben zonder ook maar één spoor achter te laten. Iemand die dit gebied kent kan daar misschien een antwoord op bedenken.’

‘Misschien’, zei ik. ‘Goed, gaan jullie hier nog maar eens samen rondsuffelen.’ Ik keek de jonge vrouw aan. ‘Ik hoor jou trouwens Rianne noemen. Jullie hebben kennelijk gekletst.’

‘Mag dat niet?’ vroeg Astrid. ‘Het is op televisie geweest en het heeft in alle kranten gestaan, waarom zouden wij er dan niet over mogen praten?’

Ik knikte onwillig. Ze had natuurlijk gelijk. Alles wat de oplossing dichterbij kon brengen was welkom, ook een kletspraatje tussen degene die Elena Petru gevonden had en iemand die de eerlijke vinder kennelijk goed genoeg kende om erover te kunnen praten.

‘Hoe kennen jullie elkaar?’ vroeg ik.

‘We zaten in dezelfde klas op de havo.’

‘Kunnen wij gaan?’ vroeg de oudste hondenman.

‘Ja’, zei ik. ‘En bedankt voor jullie hulp. Geef de honden een plakje worst van me.’

Hij grijnsde en zijn blik sprak boekdelen: die vent weet niet waarover hij praat.

Ze gaven ons een hand, laadden hun honden in de aanhanger en reden weg. Ik wandelde voor de twee vrouwen uit naar de auto die op de parkeerplaats aan het begin van de recreatieweg stond. Een vent in een Maserati, dat moesten toch meer mensen gezien hebben. Hoe vaak zag je zo'n extravagante auto hier in het bos? De tippelaarsters en hun klanten móesten hem gezien hebben. Waarom deed niemand z'n mond open? Waarom duurde het überhaupt een volle week voor iemand zich meldde met een bruikbare tip? Toen de twee jongetjes Ruben en Julian in begin mei verdwenen nadat hun vader zelfmoord had gepleegd, ging half Nederland naar hen op zoek. Nu bleef het opvallend stil. Ik had het ook gezegd tegen de districtscommandant die de eerste zoekactie had geleid. Hij keek me aan en zei: 'Dat snap je toch wel? Bij die kinderen voelt iedereen het drama, maar dit gaat over een verdwenen hoer.'

'Dit gaat over een mens', zei ik scherp.

Hij haalde zijn schouders op. 'De ene mens is de andere niet. Succes bij je zoektocht, collega.'